

Plats för barnen

Rapport 2023

Om kommunernas stöd
till barn som växer upp
i familjer med missbruk

PUBLICERAD AV

Junis

ADRESS

Box 12825, 112 97 Stockholm

E-POST

info@junis.se

TELEFON

08-672 60 70

REDAKTÖR OCH SKRIBENT

Helena Wannberg

ANALYS AV ENKÄTENS RESULTAT

Anna Carlsson Cheikh, Orhan Eliyev,
Simon Elfström Schönbeck och Bianca Ward

OMSLAGSBILD

Istock

BILDER (DÄR INTE ANNAT ANGES)

Pixabay

LAYOUT

Pontus Landström

ISBN

978-91-85357-29-1

TRYCK

Larsson Offsettryck, Linköping 2023

MILJÖMÄRKT LARSSON OFFSETTRYCK 341 298

Vi ger plats för barnen

När jag läser artiklarna i årets rapport slås jag av en tanke: Att vara proffsig i mötet med utsatta barn, det handlar SÅ mycket om att låta medmänskligheten ta plats, att låta barnen ta plats. De båda förhållningssätten proffsighet och medmänsklighet är inte motsatser utan går mycket väl hand i hand.

Polisen Mari menar att det förut var helt bedrövligt, men att det blivit bättre på många ställen nu. På Barnahus i Örebro ställer man sig till exempel hela tiden frågan "Hur blir det här för barnet?" när det gäller själva rättsprocessen. Barnen själva lyfter hur viktigt det var att någon tittade på mig med snälla ögon, jag blev lyssnad på och någon orkade ta emot min berättelse – en berättelse som många andra inte orkat eller velat höra.

Läroutbildningen i Halmstad inkluderar en föreläsning om hur det kan vara att växa upp i missbruksmiljö – och en så pass liten insats gör att studenterna i högre grad har förmåga att upptäcka barn som lever i utsatthet.

Kommunpolisen Erica påpekar att man löper stor risk att drabbas av egna svårigheter, när man växer upp i en familj med problem, exempelvis missbruk. Därför är bra metoder viktiga. I Gottsunda jobbar man med metoden BarnSäkert för att systematiskt komma in tidigt och ge extra stöd till de familjer som behöver det.

Jag blir glad över allt fantastiskt bra som händer, att samhället tar steg framåt. När vi ser till barnens perspektiv och behov på riktigt, först då kan vi bryta det onda arv som ofta drabbar generation efter generation med beroende, våld eller annan utsatthet.

Det händer något när vi ger plats för barnen.

Mona Örjes
förbundsordförande
Junis

Rätten till stöd är vuxnas ansvar

Alla barn som lever med en vuxen som dricker för mycket eller använder andra droger ska känna att det är okej att prata om hur de har det. Barnen ska också veta att de inte är ensamma om sin situation.

Stödet till barnen är ett gemensamt ansvar för oss vuxna. Detta är utgångspunkten för denna rapport från Junis, som är en del av IOGT-NTO-rörelsen.

Junis bedriver inte stödverksamhet för barn i familjer med missbruk, men eftersom vi vänder oss till alla barn förstår vi att det i våra föreningar även finns barn till föräldrar som dricker för mycket. Vi vet att föreningsverksamhet och vettiga vuxna är viktiga skyddsfaktorer för barn som har det tufft. I Junis föreningar och på våra läger vill vi att barn ska ha roligt, känna gemenskap och känna att alla är lika mycket värda. Inga Junis-ledare dricker alkohol eller använder andra droger och på våra aktiviteter är förstås även alla funktionärer alltid nyktra.

Junis ser att vuxnas missbruk är ett problem för barn. Vi vill att alla, från makthavare till de som möter barn i sin yrkesroll, blir bättre på att se barnens behov. Med vår rapport vill vi driva på utvecklingen för att alla barn som växer upp i missbruksmiljö ska erbjudas stöd.

Junis rapport består av följande delar:

- Vi skildrar goda exempel på verksamhet där man ser till barnens perspektiv och vi berättar om viktig forskning och människor som brinner för barn som växer upp i missbruksmiljö. Dessa artiklar finns i rapportens första del.
- I rapportens andra del finns en redovisning av resultatet från vår enkät till landets alla kommuner, där vi frågat vilket stöd de erbjuder barn i missbruksmiljö. Resultatet diskuteras utifrån forskning på området. Enkätens huvudfrågor redovisas även kommunvis i tabellform. Enkäten har skickats ut årligen sedan 2004.
- Sist i rapporten ger vi tips på böcker, filmer och sajter som kan ge ny kunskap, inspiration och stöd.

Barn som växer upp med missbruk ska veta att de inte är ensamma om sin situation.

Barn i missbruksmiljö, beroende, riskbruk...

Det finns många termer och definitioner på ett problematiskt förhållande till alkohol och andra droger, och de barn som lever i den miljön.

Termerna har olika betydelse beroende på verksamhet och yrkesgrupp. I socialtjänstlagen används benämningarna "missbruk" och "missbrukare", men en definition av dessa saknas. Inom vården finns flera olika screeningmetoder för att bedöma riskbruk, skadligt bruk och beroende av alkohol respektive narkotika hos vuxna.

För diagnostik av sjukdomar inom hälso- och sjukvården, dit missbruk/beroende och psykisk ohälsa räknas, används olika klassifikations-

system. Beroende på system kan man utifrån en rad kriterier ställa diagnoserna beroende, missbruk eller skadligt bruk.

För alkohol talas det även om riskbruk, men detta är inte en diagnos. Med det avses oftast en hög genomsnittlig konsumtion av alkohol eller intensivkonsumtion av alkohol minst en gång i månaden.

I Junis rapport begränsar vi oss inte till en speciell definition. Vi utgår ifrån hur barnen upplever sin situation, och deras rätt till stöd.

Läs mer: Nationella riktlinjer för missbruks- och beroendevård, 2014
Socialstyrelsen, www.socialstyrelsen.se

Mitt jobb som psykiatri-sköterska är inte att behandla barnen. Men jag ska se till att de får information och möjlighet till stöd, säger Monika Zimmermann.

Foto: Lena Johansson/Myndigheten för hälso- och sjukvård

Beroendevård med plats för barns rätt

I bokhyllan sitter ett gäng nallar och kikar. Strax intill står flera exemplar av barnkonventionen och broschyrer om barns rätt som anhöriga. Här får barns rätt ta plats.

Monika Zimmermann fixar fika i samtalsrummet. Vi är på den integrerade missbruks- och beroendemottagningen i centrala Växjö.

– När vi har BRA-samtal med barnen brukar vi börja med fika, säger Tina Svanbring.

– Ja, fika bryter isen, tycker Monika Zimmermann.

Tina Svanbring kan tyvärr inte smaka de goda bullarna som dukats fram, utan får fika med oss på distans – men att träffas via en skärm har vi alla vant oss vid på senare år.

Monika Zimmermann och Tina Svanbring jobbar på den psykiatriska sidan av mottagningen där regionen är huvudman, och de är två av mottagningens tre familjeombud. Monika Zimmermann är psykiatrisjuksköterska och möter vuxna patienter med någon form av samsjuklighet – exempelvis alkoholberoende och någon psykiatrisk diagnos, som bipolär sjukdom. Hälso- och sjukvårdskuratorn Tina Svanbring är den som möter familjer

och barn. Ett vanligt verktyg är BRA-samtal, en metod som syftar till att göra barnets röst hörd i exempelvis vården, genom att prata med och inte om barnet (*se faktaruta på sidan 11*).

– När det gäller de yngre barnen passar ”Föra barnen på tal” bäst, säger Tina Svanbring.

För barnen på tal

Att föra barnen på tal är just det man numera gör inom psykiatrin i Kronoberg. På den här mottagningen har det varit en rutin i över tio år nu. Det är Tina Svanbrings, Monika Zimmermanns och de andras arbete här som har lagt grunden för det barnrättsarbete som numera är rutin i hela Region Kronoberg. Vi tittar på en guide över rutinerna för att uppmärksamma barn som närstående, där grunden är att alla inom vården ska ställa frågan om det finns barn.

– Mitt jobb som psykiatrisjuksköterska är inte att behandla ▶

”Vi jobbar helt enkelt med nästa generation.”

- ▶ barnen, säger Monika. Men jag ska uppmärksamma dem, och se till att de får information och möjlighet till stöd.

Fråga om barn i remissen

Patienterna som kommer till beroendemottagningen kan ha fått remiss från en läkare och det går även att göra en egenremiss via hemsidan.

– Redan i remissen finns en fråga om det finns minderåriga barn, berättar Tina Svanbring.

När remisserna landar på beroendemottagningen inleds en så kallad kartläggning med några inledande träffar med patienten. Här återkommer frågan om barn.

– Vi ställer frågan till alla: ”Har du barn i din närhet som du träffar?”

Att prata om barnen är viktigt i relationen med patienten, menar Monika Zimmermann och Tina Svanbring. Under dessa inledande möten får patienten veta att an-

höriga, även barn, har rätt till information och stöd. Monika Zimmermann visar den folder som alltid delas ut. En folder som används inom hela psykiatrin i regionen.

När kartläggningen är klar utformas stödet, och i aktuella fall även stödet till barnen.

– Vårt mål är att vi ska kunna stötta patienterna i föräldraskapet, och vi vill visa att det finns hjälp att få, säger Tina Svanbring.

Inga rättigheter

Det som numera är en självklarhet inom psykiatrins olika vuxenmottagningar har dock sett helt annorlunda ut. Monika Zimmermann berättar om när hon började jobba inom öppenvården och mötte vuxna med drogproblem.

– Jag började fundera: ”Här kartlägger vi patient efter patient, men vi frågar inte om det finns barn. Patienten kan åka in och ut på akutpsykiatrin och vi får inte

Integrerad missbruk- och beroendemottagning

Tillsammans med länets samtliga kommuner har Region Kronoberg en gemensam mottagning som samlar spetskompetens kring missbruks- och beroendevården i länet. En del av verksamheten sköts kommunalt.

Den andra delen, där psykiatrin ingår, sköts av Region Kronoberg. På den psykiatriska delen ges vård till personer som har en psykiatrisk diagnos och missbruk/beroendediagnos.

Läs mer: www.regionkronoberg.se

Tina Svanbring
menar att barn kan
vara symtombärare
för exempelvis
beroendeproble-
matik i familjen.

ens berätta för barnet var föräldern är. Vilka rättigheter har barnen i detta? Inga!”

För drygt tio år sedan började psykiatrin med metoderna Beardslees familjeintervention och ”Föra barnen på tal” och Monika Zimmermann kände att äntligen fanns det metoder som lyfte barns rätt till information och stöd. Tina Svanbring som tidigare jobbat inom socialtjänsten hade sökt sig till tjänster inom regionen som utvecklade barnrättsarbetet. Tina Svanbrings utgångspunkt var tydlig redan från början:

– Det ska inte bara vara fina ord till ingen nytta. Här ska det finnas flera familjeombud i varje verksamhet, och målet är att alla medarbetare ska kunna ställa frågan ”finns det barn?”.

Att komma in på ämnet barn kan ▶

Från policy till familjeombud

I Region Kronoberg ska varje verksamhet utse familjeombud, enligt beslut i Hälso- och sjukvårdens ledningsgrupp. Familjeombuden blir resurspersoner för att stärka och strukturera Region Kronobergs samlade arbete med våld i nära relationer, barn som far illa och barn som närstående.

Region Kronoberg har även slagit fast att det ska finnas ett människorättsperspektiv på regionens verksamheter. En del består i att ta fram barnrättsbaserade beslutsunderlag vid beslut som påverkar barn och unga.

Läs mer: regionkronoberg.se/vardgivare, klicka vidare till Arbetsområden och processer -> Mänskliga rättigheter och barnets rättigheter -> Familjeombud

”Jag ska se till att barnen får information och möjlighet till stöd.”

- ▶ vara en känslig fråga för många patienter.

– Det kan finnas föräldrar som är livrädda för att vi ska prata med barnen, berättar Monika Zimmermann.

De vuxna har inte sällan uppfattningen att barnen inte vet något om missbruket.

– ”De vet allt!”, svarar vi då.

Monika Zimmermanns och Tina Svanbrings erfarenhet är att många av deras patienter som får behandling för alkohol- och narkotikaberoende själva har haft en förälder eller annan nära anhörig med beroendeproblem.

Ingen vill sina barn illa, menar Tina Svanbring. Men beroende ställer till det och påverkar föräldraförmågan.

– När jag träffar den som är

förälder frågar jag alltid ”Hur har du hamnat i detta? Vad var det du själv inte fick när du var barn?”.

Och då ger Tina Svanbring en möjlighet att skapa en förändring:

– Nu har du chansen att bryta mönstren och ge dina barn det du själv inte fick. Vill du ha hjälp med det?

Inte barnens ansvar

När barn får information, kunskap och stöd om föräldrarnas beroende så tar det bort den skuld som barn ofta känner, säger Monika Zimmermann.

– De kan säga ”Aha, det är en sjukdom!”. De får förståelse för varför föräldern är så egoistisk, som de upplever det. Vi kan förklara att det är beroendet som gör detta och att detta är något som

Barns rätt i vården

Barns rätt till information, skydd och medbestämmande i vården beskrivs i flera olika lagar, främst i patientlagen och hälso- och sjukvårdslagen. År 2010 stärktes barns perspektiv i hälso- och sjukvårdslagen (HSL §2g), den så kallade lex Therese. Detta innebär att barn som anhöriga har lagstadgad rätt

till information och stöd.

Sedan januari 2020 är även barnkonventionen svensk lag, vilket ytterligare stärker barnets rättigheter. Det ökar bland annat kraven på vuxna att alltid ta reda på och ta hänsyn till vad som är barnets bästa, och göra så att barnet kan vara delaktigt i vården.

Här får barnrättsfrågorna ta plats.

föräldern behöver ta hand om själv. Det är inte barnets ansvar eller fel.

En del av BRA-samtalen är att tillsammans med barnet se över hur barnets nätverk ser ut, och hitta andra starka vuxna som kan finnas till för barnet.

Under vårt samtal kommer Tina Svanbring och Monika Zimmermann in på många barn som de har mött, flera av dem vuxna idag. Barn som de fortfarande har kontakt med, och där de vet att stödet haft betydelse. De blir ett bevis på att det är bättre att jobba med hela familjen.

- Läkningen finns inom familjen, säger Tina Svanbring. När vi får ha med barnen och kan hjälpa till att bryta mönstren ökar det möjligheterna till en bestående effekt över tid.

Monika Zimmermann konstaterar att samtidigt som beroendemottagningen behandlar den vuxnes problem, så är deras arbete förebyggande nu när barnen får ta plats.

- Vi kan hjälpa barnen att reparera skadan. Vi jobbar helt enkelt med nästa generation. ■

BRA-samtal och Föra barnen på tal

BRA-samtal är en metod som är framtagen av Stiftelsen Allmänna Barnhuset. Den är utformad för att stödja personal inom kommuner, landsting/regioner och idéburna organisationer i hur de kan gå tillväga när de uppmärksammar anhöriga barns rätt till information, råd och stöd. BRA-samtalen vänder sig till barn 7–18 år som har en förälder med psykisk sjukdom, funktionsnedsättning, allvarlig fysisk sjukdom, skada, missbruksproblem eller som har en förälder som avlidit.

Föra barnen på tal är en manualbaserad samtalsmetod som främjar barnens välbefinnande nären förälder har psykisk ohälsa. Metodens syfte är att stärka föräldraskapet och stödja barnens utveckling och kan användas redan under graviditeten.

I rummet där barnförhöret sker finns några krokar. Där kan den vuxne som följt med barnet till Barnahus hänga sin jacka. Då kan barnet känna en trygghet i att den vuxne finns i närheten.

INSPELNING
PÅGÅR!

Barnahus lyssnar till barnens berättelser

Inspelning pågår. I korridoren på Barnahus står en gul skylt framme. Just nu lyssnar en polis till ett barn som berättar något riktigt jobbigt.

– Vi kommer in när det som inte får hända har hänt, säger samordnarna Marit Äng och Mari Gustavsson.

Vid en första anblick signalerar den klassiska myndighetsbyggnaden i Örebro inte direkt att Barnahus är anpassat för barn. Men detta är en plats där vuxenvärlden gjort vad den kan för att det ska bli så bra som möjligt för barnet i en traumatisk situation. Det är hit som barn och ungdomar i Örebro

län kommer för att få hjälp när man misstänker att de blivit utsatta för våldsbrott, sexualbrott eller andra övergrepp. Arbetet på Barnahus samordnas av Marit Äng, Mari Gustavsson och Beatrice Bergqvist. Idag behöver Beatrice Bergqvist hantera ett akut ärende kring ett utsatt barn. ▶

Innan barnförhöret får barnet vara i väntrummet. Väggen är fylld av teckningar som barnen ritat när de väntat.

Beatrice Bergqvist, Mari Gustavsson och Marit Ång är samordnare på Barnahus i Örebro län.

- ▶ Marit Ång visar runt i lokalerna innan vi kopplar upp oss med Mari Gustavsson som jobbar hemifrån idag.

Slipper slussas runt

”Pratrum”. Den röda skylten på dörren visar två tecknade figurer som pratar – det är här inne som barnet får prata med polisens barnförhållningsledare. I rummet bredvid finns ett enkelt undersökningsrum där en barnläkare kan undersöka barnet som blivit utsatt. På andra sidan korridoren sitter åklagare, socialtjänst och särskild företrädare och lyssnar på det som sägs medan barnförhållningen pågår. Istället för att barnet ska slussas runt och behöva berättat om och om igen om det hemska som har hänt, kommer de vuxna istället till barnet.

Barnahus organisation kan se olika ut i landet (*se faktaruta på sidan 16*), men här i Örebro är det socialtjänsten som är huvudman.

– Socialtjänsterna i länets 12 kommuner har skrivit ett sam-

verkansavtal med polis, åklagare och regionen i form av barnmedicin och barnpsykiatri, förklarar Marit Ång.

– Alla har förbundit sig att samverka med barnets bästa i fokus, säger Mari Gustavsson.

Hon har jobbat som utredare kring våld i nära relationer där hon upplevde att polisen tidigare hade väldigt lite fokus på barnen i en brottsutredning. Samverkan inom Barnahus visar att det istället går att ha ett barnperspektiv under en rättsprocess.

Socialtjänsten och polisen är de två största aktörerna i Barnahus, vilket är två myndigheter som behöver ha vägar till varandra, konstaterar Mari Gustavsson.

– Det är så lätt att jobba i sina stuprör där alla är ivriga att göra sin del, som att utreda ett brott eller en orosanmälan. Men risken är att man glömmer bort att prata med varandra för att ta reda på vad som är bäst för barnet.

Marit Ång kommer från socialtjänstens öppenvård, senast på ▶

”Barn i familjer där det finns missbruk och psykisk ohälsa har ökad risk att bli utsatta.”

- ▶ stödgruppverksamheten Sputnik.
 - De barn som växer upp i familjer där det finns missbruk och psykisk ohälsa är en grupp som har ökad risk att bli utsatta. Barnen lever i riskmiljö för försummelse och bristande tillsyn, och de riskerar att själva utsättas för eller bevittna fysiskt våld eller sexuellt våld. Det kan även röra sig mycket människor i hemmet, ibland sådana som vill ha kontakt med barn.

Ska vara kunskapsbank

Den vanligaste anledningen till att ett ärende hamnar hos Barnahus är att någon har gjort en orosanmälan till socialtjänsten. Kanske

är det en förskollärare som misstänker att ett barn har utsatts för våld eller sexuellt övergrepp, en granne eller vän som sett eller hört något som väckt oro.

– Utifrån det socialtjänsten har fått veta, avgör de om de ska göra en polisanmälan. Ibland kan socialtjänsten konsultera oss på Barnahus inför polisanmälan. Vi på Barnahus ska vara en kunskapsbank för andra professionella, säger Marit Ång.

Varje måndag förmiddag har samordnarna Mari Gustavsson, Marit Ång och Beatrice Bergqvist ett samråd tillsammans med en handläggare från socialtjänsten, polis, åklagare, barnläkare samt

Barnahus

Barnahus är en samverkansform vid misstanke om brott mot barn, där myndigheter samlas under ett tak för att samordna utredningar och insatser.

Barnafrid, ett nationellt kunskapscentrum som ska samla och sprida kunskap om våld och andra övergrepp mot barn, har ett regeringsuppdrag att ta fram utbildningar och stärka Barnahusen. Men det saknas nationell styrning för hur Barnahus ska fungera och kontrolleras, vilket är

något som många efterlyser.

Barnahus kom till Sverige 2005 och finns idag tillgängligt i 222 av Sveriges 290 kommuner, med totalt 33 Barnahus. Norr om Östersund finns enbart ett Barnahus, i Umeå.

På Barnahus i Örebro län jobbar tre samordnare: två från socialtjänsten (som är huvudman) samt en polisiär samordnare.

Källor: www.allmannabarnhuset.se,
www.barnafrid.se, www.orebro.se/barnahus

en psykolog från barn- och ungdomspsykiatri, BUP, för att anonymt gå igenom de ärenden som kommit till Barnahus. Läkare och psykolog har en konsultativ roll vid samrådet. Under 2022 hade Barnahus i Örebro samråd kring 215 barn.

– Under samrådet brukar frågorna komma upp om det finns missbruk eller psykisk ohälsa i familjen. Oftast har socialtjänsten kännedom om familjen och deras situationen, säger Marit Ång.

Under samrådet pratar man även om barnet har några andra svårigheter. Kunskap som behövs för att kunna ge så bra förutsättningar som möjligt under utredningens gång. Marit Ång förklarar att barn som exempelvis har neuropsykiatriska funktionshinder som adhd är mer utsatta för våld och övergrepp. Detsamma gäller barn med något fysiskt handikapp.

– Det är något som kan innebära en större påfrestning för familjen och då finns det större risk att det brister hos de vuxna, säger Marit Ång. Det kan även vara så att det är föräldrarna som har funktionsnedsättningar som leder till svårigheter i deras föräldraförmåga.

– Vi från Barnahus blir lite som djävulens advokat som frågar ”har du tänkt på hur det här blir för barnet, har du gett barnet rätt förutsättning”, menar Mari Gustavsson.

Ju mer man vet om barnet och dess förutsättningar, desto bättre blir det för barnet. På samrådet beslutar sedan åklagaren om det ska ske ett barnförhör, vilket det oftast blir. Barnförhöret är en chans för barnet att få berätta och göra sin röst hörd. I de flesta fall blir förhöret samma vecka som samrådet ägt rum.

– En del barn kan ha längre för- ▶

Det fjärde rummet

Barnahus kan beskrivas som att det har fyra rum. Rummen innehåller brottsutredning, skydd, fysisk hälsa och psykisk hälsa. Det fjärde rummet innefattar stöd och behandling och har fokus på den psykiska hälsan.

Barnahus i Örebro län medverkar i en andra pilotomgång av projektmodellen Det fjärde rummet, som utvecklas av Stiftelsen Allmänna Barnhuset. I modellen kan Barnahus utgöra ett kunskapscentrum om våld

för alla som möter barn samt att samordna och koncentrera stöd till alla våldsutsatta barn. Information, stöd och behandling erbjuds både när barn utreds vid misstanke om våld eller övergrepp, eller i andra lägen när behovet finns.

Syftet är att fler barn som utsatts för sexuella övergrepp eller misshandel, eller bevittnat våld mellan närstående, ska få tillgång till behandling.

Läs mer: www.allmannabarnhuset.se

- ▶ beredelsestid för att klara av situationen, säger Marit Ång. Då kan barnet få komma hit en dag innan och titta på pratrummet där förhöret ska ske, och träffa den som ska hålla i förhöret.

Marit Ång förklarar att miljön på Barnahus ska vara lugn och mjuk.

- Det ska inte kännas stressigt här, och inte vara folk som springer i korridoren.

När det är dags för förhöret får barnet och den vuxne som följt med först sätta sig i väntrummet.

- Då är det viktigt att ta reda på hur barnet mår just idag, säger Mari Gustavsson. Har barnet ätit frukost, eller behöver vi fixa något att äta i väntrummet?

Barnet ska veta att ”jag har kommit hit för att jag ska berätta om hur jag har det hemma”, barnet får titta på pratrummet, och får veta att det sitter folk i ett annat rum och lyssnar på det som sägs.

Själva förhöret beskriver Mari Gustavsson som väldigt fyrkantigt.

- Det är en nationell metod som är utformad speciellt för barnförhör och den används av poliser i hela Sverige. Den är fyrkantig och passar även för personer med funktionsvariationer. Man pratar inte om några känslor utan bara om den händelse som utreds.

I pratrummet finns några stora krokare på en vägg.

- Där kan den vuxne som följt med barnet till Barnahus hänga sin jacka, förklarar Marit Ång. Då kan barnet känna en trygghet i att den vuxne finns i närheten.

Ibland är det en förälder som följer med barnet till Barnahus. Men om föräldern är den som är misstänkt för brottet får inte föräldrarna veta i förväg att barnförhöret ska ske.

- Då kan förskolan eller skolan få utse en trygghetsperson, eller så

finns det någon annan som barnet känner väl som följer med hit, förklarar Mari Gustavsson.

Under förhöret sitter åklagare och en så kallad särskild företrädare i medlyssningsrummet. Även socialtjänsten bjuds in.

– Barnet kanske berättar mycket mer i ett barnförhör än vad socialtjänsten redan känner till och som är viktigt att veta. Även om det inte är det vanliga så kan det komma fram uppgifter som leder till att socialtjänsten behöver fatta ett akut beslut om att omhänderta barnet.

Känner sig hjälpta

Efter barnförhöret är polisen skyldig att informera vårdnadshavaren om att barnet har förhörts. Detta är något som barnet också får veta.

– Socialtjänsten jobbar utifrån en metod som Allmänna Barnhuset har tagit fram, berättar

Marit Äng. Polisen ringer, ofta tillsammans med socialtjänsten, och berättar att ”Nu har ditt barn varit här. Barnet mår bra”.

Samtalet kan naturligtvis först väcka mycket oro och ilska hos föräldrarna, säger Mari Gustavsson och Marit Äng. Men situationen kan även innebära en möjlighet för den vuxne att ta emot stöd för att bli en bättre förälder. Socialtjänsten träffar föräldern och går igenom hur föräldern ska bemöta sitt barn och för fram budskapet att ”Du behöver säga till ditt barn att du inte är arg på barnet”. I de flesta av länets kommuner möter socialtjänsten numera också upp föräldern tillsammans med barnet samma dag som barnförhöret, följer med hem och hjälper familjen att få en bra kväll.

– Det här fungerar, säger Marit Äng. Föräldrar känner sig hjälpta ▶

”Barnets främsta önskan är kanske inte att mamma eller pappa ska få ett straff. Det de vill är att våldet ska upphöra.”

- ▶ av socialtjänsten. De har ju hamnat i en kris. Det kan vara olika saker som har gjort att det har brustit och nu finns en möjlighet att prata om hur föräldern kan få hjälp att bli en bättre förälder.

– Nu kan jag tänka ”Hur har vi kunnat göra på något annat sätt?!”. Hur kunde vi bara lämna barnet och låta det hämtas i skolan av en förälder som kanske är skitarg, rädd eller ledsen?, säger Mari Gustavsson.

Utredningar läggs ner

När tillräckligt underlag finns blir den misstänkte kallad till förhör och åklagaren fattar därefter beslut om att väcka åtal eller

lägga ner ärendet.

– De allra flesta utredningar läggs ner, säger Mari Gustavsson. Oftast saknas tekniska bevis och ord står mot ord.

– Här är barn i ett underläge, fortsätter Marit Ång. Vuxna är verbala på ett annat sätt och kan förklara en händelse med att ”Jag tog tag i armen hårt för att barnet höll på att ramla”.

Att så få anmälda brott leder till åtal kan absolut vara frustrerande, menar Mari Gustavsson och Marit Ång. Det kan vara svårt att förklara för barnet. De mindre barnen förstår troligen ändå väldigt lite av konsekvenserna, men de som är äldre kan naturligtvis

Verktyg för riskbedömning

Barnahus i Örebro har fler uppgifter än att samordna barnförhör. Ett exempel är att man har skapat ett utbildningspaket för socialsekreterare och behandlare i kommunerna kring unga som utsätter andra unga för övergrepp. Erasor, en checklista för riskbedömning, ska användas för att bedöma risken för att en ung-

dom begår ett liknande sexualbrott samt om den unge behöver stöd eller behandling för att risken ska minska.

”Det är ett försök fånga upp de ungdomarna tidigt och ge dem rätt hjälp så att de inte blir en sån vuxen som fortsätter begå övergrepp”, säger Marit Ång.

undra varför inget mer görs.

– Men det är ju också så att barn är lojala med sina föräldrar, säger Mari Gustavsson. Deras främsta önskan är kanske inte att mamma eller pappa ska få ett straff. Det de vill är att våldet ska upphöra.

Även om rättsprocessen tar slut, tar ett viktigt arbete vid för socialtjänsten. Förhoppningsvis har föräldrarna stärkts i att faktiskt ta emot hjälp.

Riskerar egen ohälsa

Drömmen är att alla barn och unga som är brottsutsatta och som behöver stöd och hjälp även får det. Men där är vi inte framme än, konstaterar Marit Ång och Mari Gustavsson som beklagar de köer som finns inom bland annat BUP. Många av barnen är traumatiserade och riskerar att utveckla egen psykisk ohälsa eller ett beteende där de utsätter andra för våld och övergrepp.

– Det måste finnas snabba vägar till hjälp så att barnet kan fortsätta leva ett fullvärdigt liv, tycker Marit Ång. Man kan inte vänta i flera år – det är ju nu barnet mår dåligt. Barnet ska inte tappa flera år av sin barndom eller ungdom.

Även om saker tar tid, så beskriver Mari Gustavsson och Marit Ång ändå ett område där oerhört mycket har skett på senare år, och där utvecklingen fortsätter. Och trots att de vuxna som utsatt barn sällan blir straffade, finns numera strukturer som ser till barnets behov.

Mari Gustavsson berättar att när barn som nu blivit unga vuxna får beskriva sin upplevelse av Barnhus är det ungefär såhär:

”Det var någon som var väldigt snäll mot mig och tittade på mig med snälla ögon. Jag blev lyssnad på och någon orkade ta emot min berättelse. En berättelse som många andra inte orkar eller vill höra.” ■

Osäkra tider slår hårt mot barn som redan har det tufft

Just när samhället börjat ta sig ur pandemin blev det krig i Europa, energikris och ökade matpriser. När Bris summerar samtalen från barn under 2022 är det tydligt att omvärlden har gjort avtryck i barns liv och psykiska hälsa. Hårdast drabbas de barn som redan har det tufft.

”Barn lever i samma samhälle som vuxna gör och deras mående, framtidshopp och livsval påverkas i allra högsta grad av det som sker i omvärlden. När det är skakigt i världen behöver barn trygga vuxna”, säger Bris generalsekreterare Magnus Jägerskog, i en kommentar om årsrapporten.

Allvarsgraden i samtalen till Bris har ökat på senare år. Oro kopplad till osäker ekonomi eller väntan på uppehållstillstånd, en förälders kris eller psykiska ohälsa, konflikter och våld i familjen är exempel på påfrestningar som påverkar barnet på olika sätt. De barn som tar upp att föräldrar har problem med missbruk eller arbetslöshet

inleder oftast med att berätta om sin egen oro eller psykiska ohälsa.

Under förra året har det varit tydligt att barn känner oro och stress för bland annat ökande matpriser. Den negativa ekonomiska utvecklingen slår hårdast mot de barn som redan växer upp i familjer med små ekonomiska marginaler. Att kunna delta i aktiviteter, träffa jämnåriga, andra vuxna och ha tillgång till en meningsfull fritid är viktiga skyddsfaktorer för barns psykiska hälsa. Om det saknas pengar kan detta påverka barns sociala relationer, menar Bris i sin rapport.

Barn märker även att deras föräldrar är stressade över pengar och oroliga för ekonomin. Föräldrarnas stress kan vara en orsak till ökade konflikter i familjen, och en del barn berättar att de känner sig otrygga i sina egna hem.

Stress och oro hos vuxna och andra livsomständigheter försämrar föräldraförmågan. Här ser Bris en oro-

ande utveckling med ökande klyftor i samhället och ojämlika livsvillkor som påverkar föräldrarna. Detta leder även till att barn får olika förutsättningar och tillgång till sina rättigheter.

Ekonomiska problem var närmare tre gånger vanligare i familjer där barn upplevde att föräldrarna hade alkoholproblem, enligt uppgifter i en tidigare Bris-rapport, "Var det mitt ansvar? Om hur barns vardag, relationer och hälsa påverkas när vuxna dricker för mycket" (Bris 2021:2). I rapporten konstaterar man att i familjer där en eller flera vuxna dricker för mycket finns det ofta fler riskfaktorer för barns utveckling som förstärker varandra. "Men oavsett om det är drickandet, andra eller en kombination av flera olika problem som är orsaken, så är en nedsatt föräldraförmåga en stark riskfaktor i familjer där en eller flera föräldrar har alkoholproblem." ■

Läs mer: *Osäkra tider – barnets rättigheter i en föränderlig värld, Bris rapport 2023:1, www.bris.se*

Fler frågor med mer kunskap

Ökad kunskap om våld i nära relationer leder till att fler inom hälso- och sjukvården systematiskt ställer frågor om ämnet. Fler vågar också anmäla sin oro. Anmälningarna till socialtjänsten om misstanke om att barn far illa ökar också för varje år.

I Region Skåne finns tre barnskyddsteam som är en resurs för hälso- och sjukvården i att på bästa sätt hjälpa utsatta familjer. Under senare år har barnskyddsteamens uppdrag vidgats till att även handla om våld i nära relationer.

– Barnskyddsfrågorna och våld i nära relationer är nära sammanlänkade. Man måste börja ställa frågor kring hur familjer har det; Hur har du det i ditt liv? Hur fungerar det med relationer? Det är ett knippe av öppna frågor man behöver ställa till föräldrar och barn, säger Åsa Gustafsson, samordnare för barnskyddsteamet i ett pressmeddelande.

Allt fler verksamheter vänder sig till barnskyddsteamet, och teamet är även ute och informerar.

– Ju fler verksamheter vi kontaktat, fortbildat eller skickat ut information till, desto fler är det som kontaktar oss när de hamnar i svåra frågeställningar. Vi märker att antalet som ringer oss och konsulterar oss ökar för varje år, säger kurator Lotta Jönsson som också hon har uppdrag i barnskyddsteamet. ■

Källa: Region Skåne

Kommunpoliserna Erica Petterson och Sven Gardell tillsammans med Tranemo kommuns trygghetssamordnare, Stina Svensson.

Poliserna som lyfter riskfaktorer

– När man åker ut på larm om våld i nära relationer är det inte ovanligt att det är alkohol med i bilden. Det är heller inte ovanligt att det finns barn som bevittnar våldet.

För poliserna Erica Pettersson och Sven Gardell är det viktigt att våga prata om alkohol, och att se till barns bästa i mötet med polisen.

Erica Pettersson och Sven Gardell har tillsammans många års erfarenhet av polisyrket. Numera är de kommunpolis i Ulricehamn och Tranemo, där deras uppdrag är att driva det brottsförebyggande arbetet i kommunerna. Men de har även jobbat i så kallad yttre tjänst, det vill säga som poliser som åker på bland annat larm.

– När det går ut ett larm om till

exempel lägenhetsbråk så får vi poliser oftast ganska tidigt veta om det finns barn på adressen. Då vet man hur man ska ta sig an det hela, säger Erica Pettersson.

Vad innebär då det? Hon förklarar att det handlar om att ha barnets bästa i fokus. Kanske kan det behövas extra resurser, att det är fler poliser som åker ut, allt för att det ska kunna bli så tryggt och ▶

”Vi behöver upptäcka de här riskfaktorerna tidigare.”

- ▶ lugnt som möjligt för barnet.
 - Det gäller att vara tillräckligt många för att det ska kunna finnas någon som tar sig an barnet och som kan försöka förklara vad som händer.
 - Det som händer sedan är att socialtjänsten kopplas in. I det akuta läget försöker man lösa saker så praktiskt som möjligt, kanske finns en släkting eller vän som barnet kan vara hos tills vidare?
 - Vi har som en rutin att vi skriver en SoL14, säger Sven Gardell.
 - SoL14 är detsamma som orosanmälan, den lagtext i Socialtjänstlagen, SoL, som finns i kapitel 14, och som säger att alla som får kännedom om eller misstänker att

ett barn far illa bör anmäla det till socialnämnden. För polisen är det en skyldighet att göra en sådan anmälan.

– Det tycker jag att vi är bra på, konstaterar Sven Gardell.

Vad som händer efter att polisen skrivit sin orosanmälan vet däremot sällan polisen, eftersom socialtjänstens sekretess är stark. Erica Pettersson och Sven Gardell vet att det kan göras en rad insatser för ett barn, som de inte känner till. I sin roll som kommunpolis har de mycket kontakt med bland annat socialtjänsten, och tack vare det samarbetet har de fått ökad insikt om att de poliser som åker ut på larm ofta blir till socialtjänstens ögon.

– Jag tror att vi poliser kan bli bättre på hur vi skriver våra orosanmälningar, det har vi förstått av socialtjänsten. Det kan handla om att beskriva miljön i hemmet, och skriva mer om den egna upplevelsen när vi kommer dit. Det är vik-

Barnfridsbrott

Var tionde barn (mer än 200 000 barn) har upplevt våld i familjen. Att leva med våld eller hot om våld mot en förälder eller omsorgsperson, kan ses som psykiskt våld mot barnet. Våldet ökar risken för lägre livskvalitet, sämre skolresultat och problem som psykisk sjukdom, trauma, ångest, utåtagerande beteende och självskaðebeteende. Därför

är det viktigt att skydda och stödja dessa barn.

Sedan 1 juli 2021 är det straffbart att låta barn bevittna exempelvis våld, hot eller sexuella övergrepp mellan närstående, eftersom det enligt forskning innebär ökad risk att drabbas av både psykisk och fysisk ohälsa. Barnfridsbrott är placerat i 4 kap. 3 § brottsbalken (BrB).

tigt att socialtjänsten får så mycket information som möjligt, säger Erica Pettersson.

Varje orosanmälan kan vara en viktig pusselbit när socialtjänsten ska bedöma vilka insatser som behövs.

Sedan 2021 har barns rätt som brottsoffer stärkts i lagen, berättar Sven Gardell. Om barn bevittnar exempelvis misshandel i familjen, betraktas detta numera som barnfridsbrott.

– Detta innebär att brottet blir grövre, och barnet är inte längre bara ett vittne utan brottsoffer. Det är ett brott i sig att barnen utsätts för detta, förklarar Sven Gardell som menar att den nya lagen blir ytterligare ett verktyg för polisen.

Ändrad syn

Samhällets syn på barns rättigheter har ändrats på senare år, och barns rätt har även stärkts rent juridiskt, via Brottsbalken och även i och med att Barnkonventionen är lag. Även om Erica Pettersson och Sven Gardell poängterar att de även tidigare alltid har skrivit orosanmälan när barn är inblandade, har det betydelse att ha en starkare lagstiftning i ryggen.

– Om barnen ska förhöras har vi speciella barnförhållningsledare, berättar Sven Gardell och betonar att grunden i mötet med barn är att visa respekt. Precis som det är i mötet med alla människor.

Erica Pettersson och Sven Gardell bor själva i Ulricehamn,

den kommun där de jobbar som poliser. Det innebär att de personer som de möter i sin roll som poliser, kan de även möta när de är civila. På en mindre ort känner man, och känner till, många. Det innebär också att de får feedback på sina insatser som poliser.

– Vi känner ju folk, säger Sven Gardell. Det kan hända att någon kommer fram och säger: ”Ni fanns inte där när jag behövde det”. Men vi får även uppskattning för att vi bryr oss. ”Bra att ni kom”.

Att prata om alkohol och barn är viktigt, tycker de två kommunpoliserna, och det är därför de också valt att engagera sig i kampanjen Vit jul. De har bland annat varit ute i julhandeln och lyft frågan om hur barn påverkas av vuxnas drickande.

– Det är ganska svårt att prata om alkohol, men det är otroligt viktigt, konstaterar Erica Pettersson.

Sven Gardell har jobbat som ▶

Lag för barns bästa

FN:s barnkonvention är svensk lag sedan 1 januari 2020 och slår fast att alla barn har rätt att växa upp under trygga förhållanden. I första hand är det staten samt statliga myndigheter, kommuner och regioner som måste säkerställa de rättigheter som barn har enligt konventionen.

”Det är ganska svårt att prata om alkohol, men det är otroligt viktigt.”

- ▶ polis på orten i 30 år. Han har sett många unga växa upp, och har mött flera generationer i samma familjer. Inte sällan kan polisen känna till en förälder med ett missbruk, för att sedan se hur barnen själva börjar dricka för mycket.

- Man löper en större risk att hamna i kriminalitet om man växer upp med missbruk, säger Sven Gardell som har sett flera exempel på detta.

- Det är inte ovanligt att vi får samtal från skolan om en ungdom som är i riskgrupp. Vi som poliser kommer ofta in när det är för sent, när en ungdom redan har begått brott, säger Erica Pettersson.

Hon konstaterar att uppväxtmiljön är viktig. Att växa upp i en familj med exempelvis missbruk är en riskfaktor. Och detta med riskfaktorer är något som kommer upp i arbetet inom SSPF, en grupp för samverkan mellan skola, socialtjänst, polis och fritid där Erica Pettersson och Sven Gardell finns med. Som kommunpoliser är deras fokus att jobba och samverka för att förebygga brott, och här spelar skolan en oerhört viktig roll, tycker Erica Pettersson och Sven Gardell.

- När vi pratar med lärare om ungdomar som hamnat snett är det inte ovanligt att få höra ”Det

kunde jag se redan när han gick i förskoleklass”. Vi har ofta en dialog med skolorna om att vi behöver upptäcka de här riskfaktorerna tidigare, menar Erica Pettersson.

Inte bara upptäcka, utan även agera. Om och när polisen möter barn och unga som växer upp med missbruk, är det viktigt att vara påläst om vilket stöd som finns att få.

- Här i Ulricehamn och Tranemo finns det exempelvis Musslan-grupperna, berättar Sven Gardell. Fältarna har även ungdomsgrupper.

Koll på stöd

Det är tydligt att Sven Gardell och Erica Pettersson har koll på det stöd som erbjuds, bland annat tack vare samarbetet inom kommunen.

- Vi har en engagerad socialtjänst som driver ett bra förebyggande arbete. Vi ser till att förmedla vidare den information vi får till våra kollegor inom polisen.

Och även om de som poliser möter många barn och unga med trassliga hemförhållanden, så ser Sven Gardell och Erica Pettersson även att saker kan bli bra.

- Glädjande nog så ser vi ju att även om många ungdomar kan ha en stökig ungdomstid så repar de flesta sig, avslutar Sven Gardell. Det är många som klarar sig bra. ■

Orosanmälan

I lagen står det att alla som får kännedom om eller misstänker att ett barn far illa bör anmäla det till socialnämnden (14 kap. 1 c § SoL).

Anmälningskyldigheten gäller till exempel personal i hälso- och sjukvården, tandvården, förskolan,

skolan, socialtjänsten och kriminalvården. Den gäller också personal som arbetar med barn och unga i yrkesmässigt bedriven enskild verksamhet eller i annan sådan verksamhet på hälso- och sjukvårdens eller socialtjänstens område.

I Halmstad lär sig blivande lärare att se signaler

Den som utbildar sig till lärare på högskolan i Halmstad utrustas med kunskap om hur det kan vara att växa upp med vuxna som dricker för mycket.

– Som lärare behöver man ha förståelse för elevens livsvärld, säger Åsa Bengtsson, programansvarig för grundlärarutbildningarna.

Många av framtidens lärare tycker inte att de är redo att hantera problematiken kring barn i missbruksmiljö. Det visade en undersökning som Junis genomförde 2017. När landets lärarutbild-

ningar fick frågan om och hur de tar upp problematiken kring barn i missbruksmiljö, blev svaret att majoriteten av högskolorna och universiteten runt om i landet inte alls undervisar kring ämnet.

På högskolan i Halmstad satsar man däremot på frågan. Här ingår sedan 2019 en föreläsning och workshop om barn i missbruksmiljö för alla som utbildar sig till lärare i förskoleklass till årskurs 3, samt lärare för årskurs 4–6. Från 2022 får även blivande förskollärare samma föreläsning. Det är Anna Carlsson Cheikh, politisk sekreterare på Junis, som håller i passet.

– Detta ingår i en kurs som heter ”Läraren som ledare”, och handlar om ledarskap i klassrummet, berättar Åsa Bengtsson.

I kursen om ledarskap tar man exempelvis upp det mångkulturella klassrummet, att möta föräldrar och vårdnadshavare samt barn som växer upp med vuxna som har ett missbruk.

Utgångspunkten är att varje elev har en egen livsvärld, som Åsa Bengtsson uttrycker det. En livsvärld och ett sammanhang som läraren inte alltid ser, men som påverkar eleven, hur den fungerar i klassrummet, och möjligheterna till lärande.

– Som lärare behöver du se och höra signaler, och ha en medvetenhet om att det kan finnas problematik som exempelvis missbruk i en familj.

Men hur kommer det sig att inte alla lärarutbildningar tar upp de här frågorna? När Junis gjorde sin undersökning svarade lärosätena att det är

väldigt mycket som ska rymmas i utbildningen, och att allt inte går att få med. Åsa Bengtsson håller med om att det är extremt trångt i utbildningen.

– Studenterna får ta del av ett smörgåsbord, men de får inte möjlighet att fördjupa sig, konstaterar hon.

Prioriterar olika

Olika lärosäten har olika inriktning, och kollegiets erfarenheter påverkar hur utbildningen utformas. En del prioriterar exempelvis vetenskapligt skrivande, andra lägger mer tid på internationella utbyten. På lärarutbildningen i Halmstad har många av de som undervisar på lärarutbildningen själva arbetat som lärare, vilket påverkar vilket fokus man har, förklarar Åsa Bengtsson. Hon tror även att det spelar roll att man är en liten högskola, som har lättare för att förändra utbildningens innehåll.

– Vi prioriterar de delar som vi ser saknas på fältet. Vår utgångspunkt när vi planerar kurser är ”Vad är det skolan behöver idag och imorgon?”.

Och kunskap om barn i missbruksmiljö är något som ofta saknas ute på skolorna, tror Åsa Bengtsson. Detta kan bland annat lärarstudenterna märka när de kommer ut på sin praktik på de så kallade övningskolor som lärar-

Bild: Privat

Åsa Bengtsson.

”Ni som lärare måste förstå eleven ni möter.”

- ▶ utbildningen samverkar med. Studenter som har fått föreläsningen om barn till missbruk innan de kommer ut på sin praktik, kan märka att de har större kunskap i ämnet än vad de yrkesverkssamma lärarna har.

– Det betyder att studenterna får med sig verktyg, eller ett par särskilda glasögon, ut i skolverksamheten och därmed kan de bidra med nya perspektiv och att öka kunskapen på skolorna.

Fråga som berör

Passen om barn i missbruksmiljö har genomförts i flera år nu, och Åsa Bengtsson vet att det är väldigt uppskattat. Flera studenter har själva velat fördjupa sig i ämnet genom att gå en utbildning i materialet Ludde, en hjälp för bland annat lärare att prata med barn om vuxna som dricker för mycket. Att lyfta frågan om miss-

bruk är något som berör, och Åsa Bengtsson berättar att det finns studenter som berörs extra mycket, eftersom de har egna erfarenheter av missbruk i familjen.

– Då kan de behöva lite tid, och kanske få gråta en stund. Men jag vet att flera kommit fram till att de sedan vill göra något av detta som lärare: ”Jag kan identifiera mig med de här eleverna, och nu kan jag göra det som mina lärare inte gjorde”.

Men vad är det då en lärare ska göra? Budskapet till de blivande lärarna är att de inte på något vis ska jobba åt socialtjänsten.

– Men ni som lärare ska se och höra. Ni ska vara medvetna om frågan. Ni måste förstå eleven ni möter. Och ni som lärare är inte ensamma, ni har elevhälsoteamet, ni har rektorn.

Till syvende och sist handlar det om möjligheten till lärande, menar Åsa Bengtsson.

– Om man som lärare inte förstår och uppmärksammar elevens livsvärld så kan eleven inte heller lära sig. ■

Ludde

Materialet om Ludde är ett verktyg för att prata med barn om hur det är att leva med någon som dricker för mycket alkohol. Det riktar sig till vuxna som träffar barn i åldrarna fem till nio år. Boken och Ludde-

dockan är en del av ”Ludde-paketet” som kan användas av den som har gått en tre timmars digital utbildning i Ludde-konceptet.

Läs mer om kommande utbildningar på www.junis.se/ludde

De blivande lärarna på Högskolan i Halmstad får både ämneskunskaper och utbildning i ledarskap. Där ingår att se signaler på exempelvis missbruk i familjen.

Junis undersökningar

Junis har genomfört undersökningar av grundlärarutbildningen samt förskollärarutbildningen som visar att väldigt få blivande grundskollärare och förskollärare får undervisning om barn i familjer med missbruk. Undersökningarna bygger på enkäter som har skickats ut till lärarstudenter och lärosäten. Under 2023

görs en ny undersökning om lärarutbildningarna.

Junis har även gjort en undersökning om vilken utbildning om barn i missbruksmiljö som ges till blivande socionomer. (Zetterqvist, M., Junis/CAN, 2017–2018.)

Rapporterna finns att ladda ner på www.junis.se

Skolan påverkas

Forskning visar att barn till föräldrar med missbruk har sämre hälsa jämfört med andra barn och till exempel har fler psykosomatiska problem, sämre sociala relationer och fler problem i skolan (Ramstedt m.fl. 2021). I en rapport från barnrättsor-

ganisationen Maskrosbarn framkommer det att ungefär sju av tio elever, vars föräldrar har ett missbruk, psykisk ohälsa eller utsätter dem för våld, upplever att deras hemsituation har påverkat skolarbetet negativt. (Maskrosbarn 2019).

BarnSäkert gör det svåra pratbart

Det här fungerar! Det är den tydligaste slutsatsen när modellen BarnSäkert har analyserats. Barnläkaren och forskaren Steven Lucas som leder projektet är mer än nöjd över resultaten.

– Genom att stödja familjen kan vi förbättra barnens livsvillkor och förutsättningar.

De flesta barn i Sverige växer upp med föräldrar som kan ge sina barn det de behöver för att de ska må bra och utvecklas. Men det finns också många barn som lever i en miljö med olika riskfaktorer, som våld, missbruk, psykisk ohälsa och försummelse. Hur kan dessa barn få så bra livsvillkor som möjligt? Ett svar kan vara modellen BarnSäkert som tidigt vill uppmärksamma de barn som lever i riskmiljöer och ge familjerna den hjälp de behöver.

Steven Lucas, barnläkare, docent och forskare vid Uppsala universitet, fick 2013 upp ögonen för den amerikanska modellen Safe Environment for Every Kid, SEEK. Modellen anpassades till svenska förhållanden och blev till BarnSäkert. Den svenska modellen har ett bredare fokus, där exempelvis riskfylld alkoholkonsumtion får mer utrymme. På barnavårdscentralen erbjuds föräldrar att svara på ett digitalt frågeformulär som tar upp barnsäkerhet, ekonomiska problem, föräldrastress, nedstämdhet, riskbruk av alkohol och våld i nära relationer.

Under 2018-2020 genomfördes en så kallad randomiserad kontrollstudie (se faktaruta på sidan 37).

I studiens slutrapport som nu presenterats står det tydligt att modellen ger resultat: Metoden gör svåra saker pratbara, familjens problem ringas in snabbare och sjuksköterskorna känner sig mer kompetenta och trygga med att bemöta psykosociala problem.

–Det hargått över förväntan, och modellen har verkligen välkomnats av sjuksköterskorna inom barnhälsovården. När man tar en modell från USA till Sverige kan man aldrig veta från början om det fungerar, säger Steven Lucas.

Specifika frågor behövs

Barnhälsovården möter barn och deras föräldrar från det att barnet är nyfött, men det har saknats ett strukturerat sätt att identifiera psykosociala riskfaktorer i barnets hemmiljö och erbjuda hjälp till föräldrarna på ett tidigt stadium. En generell fråga som "Hur har ni det hemma?" får inte fram den bild som kan behövas för att ringa

in problemen. Vi tänker inte alltid på varför vi mår som vi mår, menar Steven Lucas. När barnhälsovården istället ställer specifika frågor med hjälp av ett strukturerat formulär får de större kännedom om det förekommer våld i nära

Bild: Privat

Steven Lucas.

”Genom att stödja familjen kan vi förbättra barnens livsvillkor.”

- ▶ relationer, att någon dricker för mycket och liknande.

– Vår studie visar att många av BVC-sjuksköterskorna blev förvånade över hur vanligt detta är. Och de blev även förvånade över hur öppna föräldrarna är när de väl får frågan.

Redan när den första pilotstudien av BarnSäkert genomfördes märkte sjuksköterskorna hur föräldrarna berättade om problem som de aldrig hade nämnt tidigare.

– Med hjälp av BarnSäkert kan vi klargöra vad familjens behov är, inte minst när det gäller alkohol, narkotika och liknande, säger Steven Lucas och fortsätter:

– Föräldrar kan till exempel ha problem med att barnet är oroligt. Det kan bero på att föräldrarna har en hög stressnivå. Om man inte kan lösa det som är anledningen till den stressen, kan man heller inte hjälpa barnet.

Passar väl in

Under arbetets gång med BarnSäkert har bland annat en digital resurspalett tagits fram, som gör det lättare för BVC-sjuksköterskorna att förmedla kontakt mellan föräldrar och stödinsatser.

När nya metoder lanseras finns alltid en oro för att det ska ta tid och innebära mer arbete. Och visst

kan även BarnSäkert göra det i början, säger Steven Lucas.

– Men efter ganska kort tid blir det en del av det vanliga arbetet. BarnSäkert passar så väl in i det vardagliga arbetssättet inom barnhälsovården.

Detta är en viktig anledning till att modellen fungerar så bra och är så omtyckt, konstaterar slutrapporten.

De data som samlas in via föräldraformuläret ger viktig kunskap. De kan bland annat visa på regionala skillnader i vilka problem som familjer tampas med, och hur familjer påverkas av vad som sker i omvärlden.

– I Uppsala såg vi exempelvis att de ekonomiska problemen som föräldrar upplever var på väg nedåt. Sedan höjdes räntorna, elpriserna steg och PANG så sköt ekonomisk oro i höjden av de riskfaktorer som finns i våra formulär.

Samarbete med socialtjänst

Vad är då nästa steg? Steven Lucas hoppas att en modell som utvecklats i Uppsala län, med ett samarbete mellan barnhälsovård och socialtjänst ska bli standard överallt där BarnSäkert används (*se artikel på sidan 39*). Och framförallt sker nu en spridning av BarnSäkert till fler regioner runtom i landet. ▶

Några av resultaten från BarnSäkert-studien

Sjuksköterskor som har använt BarnSäkert känner en större trygghet och kompetens att möta familjer med psykosociala problem, och berättar att modellen hjälper dem i det dagliga arbetet på barnvårdscentralen. Det öppnar upp samtalet med föräldern till ämnen de aldrig hade diskuterat tidigare och gör svåra saker pratbara. Många problem som annars hade

kunnat gå obemärkta förbi har blivit identifierade, och många familjer har fått tillgång till hjälp som de annars inte hade fått. Att fråga vid flera tillfällen sår frön – föräldrar som först inte var redo återkommer senare och berättar.

Källa: BarnSäkert – slutrapport från forskningsstudien och blickar framåt, Engström & Lucas, Stiftelsen Allmänna Barnhuset, 2022

”BarnSäkert passar så väl in i det vardagliga arbetssättet inom barnhälsovården.”

- ▶ – Om och när de tre befolknings-tätaste regionerna Stockholm, Västra Götaland och Skåne går in i detta kommer det att bli gigantiskt. I storstäderna finns en större komplexitet.

Den kommande socialtjänstlagen förväntas trycka mer på det preventiva arbetet, och där är BarnSäkert ett viktigt verktyg, menar Steven Lucas.

Och som en sjuksköterska påpekar i slutrapporten: det kan finnas familjer där det i generationer har förekommit missbruk och annan utsatthet. ”Och då vill man ju att det ska bli någon ändring nånstans”. Förhoppningsvis kan BarnSäkert bidra till den förändringen. ■

Fotnot: I Junis rapport 2019, ”Fråga alla”, finns ett reportage om arbetet med BarnSäkert i Dalarna. Rapporten finns att läsa på www.junis.se

Ger tidig upptäckt

BarnSäkert är en arbetsmodell som kan nå alla familjer med barn 0–5 år. Modellen bygger på den amerikanska förlagan Safe Environment for Every Kid (SEEK), som har översatts, anpassats och testats för att användas inom den svenska barnhälsovården. Modellen går ut på att tidigt identifiera barn som lever i en hemmiljö där det förekommer psykosociala problem, som nedstämdhet, oro för ekonomin, extrem föräldrastress, riskbruk av alkohol eller upplevelser av våld. Med hjälp av ett föräldraformulär kan sköterskorna samtala öppet med föräldrarna om hur de själva och barnet påver-

kas och erbjuda hjälp och stöd för att förbättra familjens och barnets förutsättningar.

Efter en pilotstudie genomfördes en tvåårig randomiserad studie på alla barnavårdscentraler i Dalarna. Därefter har modellen utvecklats och spritts till fler regioner i landet.

BarnSäkert har finansierats av World Childhood Foundation och Stiftelsen Allmänna Barnhuset.

Källa: BarnSäkert – slutrapport från forskningsstudien och blickar framåt, Engström & Lucas, Stiftelsen Allmänna Barnhuset, 2022.

Slutrapporten kan laddas ner på www.allmannabarnhuset.se

Gottsunda pionjärer för tidigt stöd

Hur kan vi jobba förebyggande och hjälpa familjer tidigare? Går det att göra det effektivt och strukturellt? Hur når vi de grupper som inte söker stöd hos oss, och som kanske är rädda för socialtjänsten? Svaret blev att koppla ihop familjebehandlare med sjuksköterskor från barnvårdscentralen. ▶

”Att få träffa en familjebehandlare är ett sätt att börja bena upp saker och ting.”

- ▶ Stefan Enekvist och kollegorna på socialförvaltningens familjeenhet i Gottsunda, Uppsala, hade klurat på de här frågorna ett tag. De hade landat i att de borde samarbeta med några som föräldrar har hög tillit till: Barnhälsovården. I samma veva kontaktades familjeenheten av barnläkaren och projektledaren Steven Lucas, som hade tänkt i samma banor och ville utveckla modellen BarnSäkert. Från båda håll fanns en vilja att skapa en struktur som kan ge mer stöd från det att barnet är nyfött.

– Vi satte ihop par med en sjuksköterska från barnhälsovården och en familjebehandlare från oss, berättar Stefan Enekvist.

Träffas regelbundet

Gottsunda familjeenhet och teamet från BarnSäkert har utvecklat BarnSäkert-modellen genom att utöka SEEK-formuläret som föräldrarna svarar på. Om vissa riskfaktorer märks i svaren, kopplas familjebehandlarna in direkt.

Inom barnhälsovården görs ett hembesök under barnets första levnadstid, och i de fall där SEEK-formuläret ringat in riskfaktorer kan familjebehandlaren följa med

sköterskan på hembesöket.

Familjebehandlaren och BVC-sjuksköterskan träffas regelbundet, något som är viktigt för att hålla samarbetet levande.

Utifrån barnhälsovårdens perspektiv ser Steven Lucas att det är väldigt positivt att varje sjuksköterska har en egen familjebehandlare som hen har kontakt med.

– Ibland handlar det om att prata om specifika fall. Men det kan också vara så att sjuksköterskan vill få mer allmänna råd.

Att ha en person att bolla med, som har annan kompetens och perspektiv, har visat sig vara ett riktigt lyckokast. I och med frågorna som ingår i BarnSäkert kan en sjuksköterska till exempel fånga upp en stress eller förtvivlan över vad man ska göra med sitt barn.

– Nu kan sjuksköterskan erbjuda att en kollega från familjeenheten kan komma hem till familjen för att ge stöd, säger Steven Lucas.

Stefan Enekvist kollar Gottsunda familjeenhets egen statistik över de vanligaste anledningarna till att familjebehandlare kopplas in. Överst hittar han familjestress, sedan nedstämmhet, annan problema-

Bild: Hugo Appel

Stefan Enekvist.

tik, våld och ekonomi. Inte sällan hänvisar man vidare till annat stöd som finns att få från socialtjänsten eller annat håll. Kanske behöver en familj hjälp med skuldsanering eller utökad samtalsstöd. Just i Gottsunda är inte alkohol ett utbredd problem, men om det dyker upp familjer med sådan problematik finns resurser som Trappans stödgruppsverksamhet och programmet ”Jag & min familj”, berättar Stefan Enekvist.

Viktigt med låg tröskel

Det är inte alltid helt enkelt att sätta fingret på vad det är som orsakar stress i familjen, och det är då stöd utifrån kan behövas.

– Att få träffa en familjebehandlare är ett sätt att börja bena upp saker och ting. ”Vad är det som är svårt, vad kan jag få hjälp med?”

Stefan Enekvist betonar att inom familjeenheten ska det finnas en låg tröskel för att få stöd, det behöver inte vara så stora bekymmer.

De goda erfarenheterna av samverkan mellan familjebehandlare och BVC-sjuksköterskor i Gottsunda ledde till att modellen snart fick spridning. Idag används arbetssättet i samtliga av Uppsala läns åtta kommuner. På varje socialförvaltning finns en koordinator, och likaså en inom barnhälsovården. Det strukturerade upp-lägget är viktigt, menar både

Stefan Enekvist och Steven Lucas. Det passar väl in i det arbete som redan utförs inom såväl socialtjänst som barnhälsovård, och är en garant för att arbetet ska flyta på.

Vill följa barnet

I pionjärområdet Gottsunda har man nu tagit ytterligare ett steg, med ett samarbete mellan familjeenheten och mödravården.

– Vi vill kunna följa barnet, redan från tiden innan det är fött, säger Stefan Enekvist.

Forskning visar att samhällets insatser oftast kommer först när barnet visar tecken på egen problematik.

– Vi som möter barn som exempelvis utövar våld, undrar naturligtvis vad barn själva upplevt i hemmet, säger Stefan Enekvist.

Att få en relation med föräldrar och barn så tidigt som det bara går ger en möjlighet att förebygga olika typer av problematik. Och att samarbetet mellan familjebehandlare och barnhälsovården kommer fortsätta råder det ingen tvekan om.

– Det känns väldigt meningsfullt för oss alla, konstaterar Stefan Enekvist. Sjuksköterskorna känner att de inte sitter ensamma med sina egna bekymmer, utan kan prata med ”sina” familjebehandlare. Och våra familjebehandlare märker att de nu kommer in med stöd tidigare. ■

Var tionde påverkas av andras användning – men få söker hjälp

Ju allvarligare man påverkas av andras användning av alkohol eller narkotika, desto vanligare var det att ha sökt hjälp för det. Det vanligaste var dock att inte ha sökt hjälp.

Det visar en rapport från CAN (Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning) som tagit reda på hur många som upplever problem av någon annans alkohol- eller narkotikaanvändning, och om man söker hjälp för egen del.

”Den här undersökningen ger ny kunskap om att det endast är en mindre andel av de som drabbas av andras alkohol- och narkotikaproblem som söker hjälp och stöd i sin situation”, säger rapportens författare Erica Sundin på CAN.

Mer än var tionde i undersökningen uppgav att de under det senaste året har påverkats negativt av någon i deras liv som de ansåg drack för mycket alkohol. Tre procent svarar att de påverkats mycket negativt. Men av de som påverkats negativt var det enbart sex procent som hade sökt hjälp. De som påverkats mycket negativt sökte hjälp i högre utsträckning; sexton procent.

Fler kvinnor än män svarar att de

påverkas mycket negativt och det är även fler kvinnor som söker hjälp. Det är även fler i den yngre åldersgruppen som upplever att en närståendes alkoholkonsumtion påverkar dem mycket negativt. Den vanligaste negativa konsekvensen var att ha ”blivit känslomässigt sårad eller försummad”.

Bland dem som sökt professionell hjälp hade de flesta sökt hjälp inom sjukvården, hos exempelvis läkare och psykolog. Det var dubbelt så vanligt som att ha sökt hjälp inom socialtjänsten.

Rapportens slutsats är att det finns ett ”betydande gap mellan hur många som har problem av andras alkohol- och narkotikakonsumtion och hur många som söker hjälp och stöd hos sjukvård, socialtjänst eller andra stödfunktioner.” Detta kan förklaras av att många inte vet var de kan söka hjälp, otillräcklig tillgång till stödsatser och dålig erfarenhet av att söka hjälp.

Uppgifterna är hämtade från den stora undersökningen Vanor och konsekvenser, som som genomförs vart fjärde år, senast 2021. 36 800 personer mellan 17 och 84 år deltog. ■

Läs mer: CAN rapport 217, Utsatthet för andras användning av alkohol, narkotika och tobak, can.se

Bättre familjeklimat med Jag & min familj

Det familjebaserade öppenvårdsprogrammet "Jag & min familj" har lett till bättre familjeklimat och bättre psykisk hälsa för barn och vuxna. Det visar det preliminära resultatet av en utvärdering som gjorts.

"Jag & min familj" syftar till bättre kommunikation i familjen, att barns perspektiv uppmärksammas och att vuxna motiveras till förändrade vanor kring alkohol och narkotika.

I Junis rapport 2019 träffade vi samtalsledare som tog del i det forskningsprojekt som skulle ta reda på vilken effekt "Jag & min familj" har. Projektet har drivits av FoU Välfärd Region Gävleborg och Högskolan Dalarna. Nu finns alltså preliminära resultat som visar att programmet även tycks ha effekter på den vuxnes

vanor kring alkohol och narkotika. I flera fall har nya behov synliggjorts vilket har lett till andra insatser för barn, vuxna eller familjen som helhet.

Enligt utvärderingen saknas det dock robusta resultat eftersom för få familjer fullföljt programmet. En relativt stor andel av familjerna som tackat ja till deltagande har avbrutit sitt deltagande. En anledning kan vara att många familjer lever i en turbulent social situation med exempelvis återfall, fängelsevistelser och placeringar av barnen. Plötslig sjukdom och dödsfall i familjen har också förekommit.

Analyserna av studien fortsätter, men så här långt konstaterar man att arbetssättet främjar att barn involveras, att barn kommer till tals och blir lyssnade på. ■

Läs mer: [Region Gävleborg, regiongavleborg.se](http://Region.Gävleborg.se)

Stödgruppers effekt utvärderas

Vilken effekt har egentligen stödgrupper på barn? Och vad är det som ger effekt? Detta ska Stödgruppsprojektet ge svar på.

Att växa upp med någon närstående vuxen som dricker för mycket har en rad negativa effekter – det visar forskningen tydligt. Men om de stödgrupper, som ofta erbjuds dessa barn, har någon vetenskaplig effekt är fortfarande okänt. Utvärderingsstudien

”Stödgruppsprojektet” vill nu därför utvärdera stödgruppers effekt på barn i åldern 6–12 år. Man kommer titta på effekten när det gäller kronisk stress, copingförmåga, självkänsla och socialt stöd samt för emotionella problem, hyperaktivitet/koncentrationssvårigheter och normbrytande beteende. Ett annat syfte är att ta reda på vilka delar av stödgruppernas verksamhet som ger bäst stöd till barnen.

Projektledare är Peter Larm, forskare och docent vid Institutionen för folkhälsovetenskap vid Stockholms universitet. Barbro Henriksson, som under många år lett och utvecklat olika stödgruppsprogram, är koordinator för arbetet och är den som träffar de barn från stödgrupperna, som deltar i studien. Den som rekryterar och träffar barn från kontrollgruppen är Helén Olsson, som även hon har mångårig erfarenhet av arbete med stödgrupper för barn.

Hösten 2022 inleddes rekrytering av stödgrupper från Västra Götaland vilket under våren 2023 utökats med stödgrupper i Stockholmsområdet. Barnen får svara på frågor vid tre tillfällen; vid

första respektive sista gruppträffen samt sex månader efter avslutningen. Även föräldrarna får svara på ett frågeformulär vid tre tillfällen.

– Ju fler barn och föräldrar som deltar i Stödgruppsprojektet desto säkrare kan vi vara på de resultat vi får vid utvärderingen. Så vi hoppas på att många vill vara med, säger Barbro Henriksson.

Projektet är ett samarbetsprojekt mellan Stockholms universitet, Länsnykterhetsförbundet Västra Götaland (LNF) och Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning (CAN). Stödgruppsprojektet beräknas vara avslutat under hösten 2024. ■

Läs mer: www.stodgruppsprojektet.se

Bild: Helena Wamberg

Forskning ska hitta metoder för stöd

Hur kan den psykiska hälsan stärkas hos barn som anhöriga? Och hur kan skolsköterskor på bästa sätt stärka dessa barn? Detta ska två nya forskningsprojekt ta reda på.

Projektet "YOUNG-KIN – Barn som anhörigas psykiska hälsa" ska kartlägga hälsan hos barn som anhöriga, det vill säga barn som har en förälder eller annan närstående med exempelvis psykisk ohälsa, missbruk, allvarlig sjukdom eller funktionsnedsättning. Man ska även testa en psykosocial intervention, och utvärdera denna. Det andra projektet har namnet "CANOK – Barn som anhöriga i skolan", och har som syfte

att stärka och utbilda skolsköterskor i att identifiera elever som upplever psykisk ohälsa på grund av sin roll som anhöriga.

Linnéuniversitetet och Nationellt kompetenscentrum anhöriga (Nka) ska genomföra de båda projekten, som leds av Elizabeth Hanson, professor vid Linnéuniversitetet och FoU-ledare vid Nka. "Barn som anhöriga är en utsatt grupp som riskerar försämrad hälsa, sämre skolresultat och svårigheter i arbetslivet", säger hon i ett pressmeddelande. Målet är att forskningen ska synliggöra barnen och utveckla effektiva metoder och modeller för att stötta barnen. ■

Läs mer: Nka:s hemsida: www.anhoriga.se

Junis satsar på mellanstadie- snack

Mellanstadiesnack om sånt som är viktigt i livet – det är vad Junis satsar på i ett nytt material som vänder sig just till 10–13-åringar.

Det hela bygger på berättelser som skrivs av författaren Katarina von Bredow, och som utspelar sig i en klass i årskurs sex. Varje berättelse har ett tema, som mobbing, vänskap, identitet, utsatthet i hemmet, sociala medier med mera. Till varje berättelse knyts ett paket med material och övningar på temat, i form av dilemman, värderingsövningar, samtalskort eller liknande. Materialet ska kunna användas inom både skola och föreningsliv, och det kommer även att tas fram handledarmaterial och utbildningar för vuxna.

Ett övergripande mål är att barn ska få redskap att förstå andras livssituation och att vara en schysst kompis. Förhoppningen är dessutom att fler barn som lever i familjer med missbruk eller annan utsatthet i hemmet ska upptäckas tidigt och nås av stöd från professionella. Junis hoppas även att barnen stärks i valet av en drogfri livsstil.

Materialet beräknas vara klart under hösten 2023, och därefter kommer de första handledarutbildningarna att genomföras. Projektet finansieras med medel från Stiftelsen Ansvar för Framtiden, och sker i visst samarbete med finska Nykterhetsförbundet Hälsa och trafik. ■

Hela du

Boken "Hela du – Viktiga samtal med barn" innehåller både grundläggande kunskap om barn och psykosocial hälsa och en del att läsa tillsammans med barn, med frågor att fundera över tillsammans.

Boken utgår från den pedagogiska metoden Hela människanhjulet, som ger barn möjlighet att prata om sina liv och be om den hjälp de har rätt till för att må bra. Boken vänder sig till den som arbetar med barn i olika sammanhang.

Författare är Karin Salmson och Elisabeth Hagborg, med illustrationer av Tove Hennix. Utgiven på Studentlitteratur 2022. ■

Junis kommunenkät 2023

VAD GÖR
KOMMUNERNA
för barn
SOM VÄXER UPP I
MISSBRUKS-
MILJÖ?

Uppgifter gällande verksamhetsåret 2022

Sammanfattning

Majoriteten av Sveriges kommuner erbjuder stöd till barn som växer upp i en familj där det finns missbruks-/beroendeproblematik. Trots det deltar endast ett fåtal av dessa barn i de olika stödverksamheter som finns. Det visar den här undersökningen som Junis har gjort. Enkäten som kommunerna har besvarat gäller 2022 års verksamhet.

Stödgrupper och annan riktad stödverksamhet kan ge barnen möjlighet att uppleva att de inte är ensamma om sin problematik samt att bearbeta sina känslor och erfarenheter. Möjligheten att delta i stödverksamhet ska inte bero på var i landet man råkar bo. Junis kräver att alla kommuner ska erbjuda stödverksamhet och ta ansvar för att den faktiskt når målgruppen.

Resultatet från årets enkät visar bland annat:

- 217 av landets 290 kommuner, vilket är 75 procent, besvarade enkäten.
- 97 procent av de kommuner som svarade på enkäten uppgav att de hänvisar till någon typ av stödverksamhet.
- Sju kommuner uppgav att de inte hänvisar till någon stödverksamhet alls för dessa barn.
- Den vanligaste stödformen som erbjöds under 2022 var stödsamtal, därefter familjeinsatser och stödgrupper.
- Ökad samverkan inom kommunen anses vara den viktigaste åtgärden för att utveckla stödverksamheten för barn.

I analysen av kommunenkäten ges först en beskrivning av studien samt en bakgrund till ämnet barn i missbruksmiljö. Därefter följer resultatet av Junis enkät till Sveriges kommuner och en diskussion om resultatet. Sist redovisas kommunernas svar i tabellform. En utförligare redovisning av kommunernas svar samt källförteckning finns på www.junis.se/rapport.

Introduktion

Varför gör Junis en rapport om kommunernas stöd? Junis, som är en del av IOGT-NTO-rörelsen, arbetar för att skapa opinion och påverka beslutsfattare för barns rätt att växa upp i en trygg och nykter miljö. En av våra viktigaste frågor är att vara barnens röst i alkoholdebatten. Därför har vi sedan 2004 undersökt omfattningen av det stöd som erbjuds barn upp till 18 års ålder som växer upp i missbruksmiljö. Det har vi gjort genom att skicka ut en enkät till landets samtliga kommuner.

Varje barns upplevelse av att växa upp med missbruk är naturligtvis unik. Men det finns upplevelser och känslor som de flesta kan känna igen sig i. Det är vanligt att barnen känner sig ensamma om sin situation, känner oro, skuld och skam över den vuxnes missbruk. Att växa upp med missbruk är en så kallad riskfaktor för barn att fara illa. Det innebär även en ökad risk för att själv få problem, som barn eller i vuxen ålder. Barn som lever i missbruksmiljö riskerar att få bristande omvårdnad, sämre psykisk hälsa, utsättas för övergrepp och uppleva kontinuerlig stress i vardagen (*Socialstyrelsen 2013*). Forskning visar också att barn i missbruksmiljö har sämre hälsa jämfört med andra barn och i högre utsträckning har psykosomatiska problem, får mediciner mot depression, har sömnsvårigheter och ångest, har sämre sociala relationer och fler problem i skolan (*Ramstedt m.fl. 2021*). Barnen löper även större risk att få egna missbruksproblem senare i livet (*Socialstyrelsen 2013*).

Genom att stärka så kallade skyddsfaktorer – exempelvis skola, föreningsliv och trygga vuxna – är det möjligt att bryta mönster och förhindra att barnen far illa. Att se, upptäcka och erbjuda stöd till barn i missbruksmiljö har positiva effekter för både individer och hela samhället (*Folkhälsomyndigheten 2016*).

Det finns många termer och definitioner på ett problematiskt förhållande till alkohol och andra droger, och de barn som lever i den miljön. I diagnosmanualer och lagtexter förekommer olika begrepp och sätt att ställa diagnoser. När vi i Junis ställer frågan om vilket stöd som erbjuds barnen begränsar vi oss inte till en speciell definition. Vi utgår ifrån hur barnen upplever sin situation, och deras rätt till stöd.

Skola, föreningsliv och trygga vuxna är så kallade skyddsfaktorer som är viktiga att stärka.

Syfte

Syftet med Junis enkätundersökning är att få aktuell kunskap om vilka kommuner som erbjuder stödverksamhet och ungefär hur många barn som nås av stödet. Genom att ta del av information om vilka utmaningar kommunerna står inför, kan vi bättre förstå hur medborgare, civilsamhället och politiker kan bidra till att fler barn får stöd. Dessutom kan ökad kunskap om stödverksamheter för barn som lever i familjer med missbruk bidra till att yrkesgrupper som arbetar med barn blir bättre på att upptäcka och hänvisa barn i missbruksmiljö till stödverksamheter.

I vår enkät till Sveriges kommuner har vi fokuserat på följande frågor:

- Hur stor andel av kommunerna erbjuder stöd, och vilket stöd erbjuds i så fall?
- Hur många barn nås av stödet?
- Vilka utvecklingsmöjligheter finns för stödverksamheten?

Bakgrund

Hur många är barnen i missbruksmiljö?

Väldigt många barn påverkas av att växa upp i en familj där någon dricker för mycket. Enligt forskning från 2021 är det 13,1 procent av 15-16-åringar i Sverige som har en förälder som dricker för mycket (*Ramstedt m.fl. 2021*). Siffran är framtagen genom att barnen fick svara på sex frågor om hur de upplever sin förälders drickande – ett så kallat CAST-6 test. Frågorna handlar till exempel om ifall barnen önskat att deras förälder skulle sluta dricka, om de någonsin velat hålla ut förälderns alkohol eller om de bett sin förälder att sluta dricka. Barn som svarade ja på minst tre av sex frågor räknas som barn till föräldrar som dricker för mycket.

Forskare från Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning (CAN) gjorde 2019 en litteraturöversikt inom området barn som växer upp med föräldrar som har alkoholproblem. De gick igenom den vetenskapliga litteraturen inom området samt några studier som inte publicerats i vetenskapliga tidskrifter. Studien inkluderar även den större grupp barn vars föräldrar inte hamnat i behandling. Forskarna konstaterar att olika studier fångar in problematik med olika allvarlighetsgrad eftersom de använder olika mätmetoder och definitioner av alkoholproblem. Slutsatsen forskarna landade i efter jämförelse av olika skattningar är att cirka 430 000 av samtliga barn under 18 år i Sverige någon gång under sin uppväxt har bött med en förälder eller vårdnadshavare som har alkoholproblem. Detta motsvarar vart femte barn. 15 procent av alla barn i Sverige, alltså 320 000, har påverkats negativt i någon utsträckning av att ha vuxit upp med minst en förälder med alkoholproblem. Vidare så beräknar de att det finns 75 000 barn till föräldrar med mycket svåra alkoholproblem som har krävt sjukhusvård eller som till och med lett till dödsfall (*Ramstedt red. 2019*).

En undersökning från Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning visar att intensivkonsumtionen bland äldre i åldern 65–84 år har ökat från 6 till 13 procent. Då denna åldersgrupp i stor utsträckning är mor- och farföräldrar så kan man tänka sig att även deras ökade konsumtion kan ha stor påverkan på barnen (*CAN 2022*).

Vidden av problemet är viktigt att bära med sig under resten av läsningen.

Barn som anhöriga i samhällsdebatten

Barn i missbruksmiljö var länge helt osynliga såväl i forskning som i samhällsdebatten. Barnläkaren Ingvar Nylander konstaterade i slutet av 1950-talet att sjukvården fick kontakt med ett antal barn vars symtom

inte hade några medicinska förklaringar. Det visade sig att de ofta kom från psykosocialt belastade hem. I avhandlingen *Children of alcoholic fathers* (1960) beskrev han dessa barns problembild. Tjugo år senare undersökte Per-Anders Rydelius hur det hade gått för barnen i Nylanders studie. Bland annat hade ungefär en tredjedel utvecklat egna missbruksproblem, hälsan var sämre och kriminalitet var vanligare (Rydelius 1981).

Barn till föräldrar med missbruksproblem kallas ofta för de glömda barnen efter titeln på Margaret Corks bok från 1973. Corks bok byggde på intervjuer med 115 barn. Samtliga hade minst en förälder med missbruksproblem och hade betydande svårigheter på flera områden (Cork 1973). Än idag är barn i missbruksmiljö en fråga som tycks vara glömd och som inte får så mycket politisk och medial uppmärksamhet som den förtjänar.

Det senaste decenniet har dock både forskare och praktiker i ökande grad intresserat sig för vilka konsekvenser alkohol och andra droger har för andra än den person som har missbruksproblem. En rapport från IOGT-NTO och Svenska Läkaresällskapet redogör för alkoholens så kallade andrahandseffekter, alltså hur alkohol påverkar andra än konsumenten. Enligt rapporten finns det forskning som visar att barns skolgång samt fysiska och psykiska hälsa påverkas negativt om en förälder dricker för mycket alkohol (Andréasson m.fl. 2015). Det finns även pågående forskningsprojekt, exempelvis den longitudinella studien Futura01 som är ett samarbete mellan CAN och Karolinska Institutet och bland annat studerar risk- och skyddsfaktorer för barn till föräldrar som dricker för mycket (Futura01.se).

Barn som är anhöriga till någon som har ett missbruk har rätt till information och stöd från samhället. Nationellt kompetenscentrum anhöriga, Nka, bildades 2008 som en samarbetsresurs för att utveckla anhörigstöd, bland annat kring barn som anhöriga till vuxna med missbruk och psykisk ohälsa. År 2010 stärktes barns perspektiv i Hälso- och sjukvårdslagen (HSL kapitel 5 § 7), vilket innebär att barn som anhöriga har lagstadgad rätt till information och stöd. Ytterligare en åtgärd som stärkte barns rättigheter är att barnkonventionen blev svensk lag från och med januari 2020. Lagen ökar bland annat kraven på vuxna att alltid ta reda på och ta hänsyn till barnets bästa.

Anhörigfrågorna har också synliggjorts i den allmänna debatten, bland annat tack vare att media och flera organisationer lyfter frågorna.

Några exempel är Vit jul-kampanjen som drivs av Junis och övriga IOGT-NTO-rörelsen, satsningen Jag ser från Blå Bandet och initiativet Barndom utan baksmälla som Systembolaget, Bris med flera står bakom. Att ideella organisationer lyfter frågan om barn i missbruksmiljö har visat sig vara viktigt för att sätta frågan på dagordningen och bidra till ökad kunskap i samhället.

Barnens svårigheter och behov

Barn i missbruksmiljö är inte en enhetlig grupp med samma svårigheter, problemnivå och behov. Men det finns gemensamma faktorer.

En forskningsöversikt omfattande tio vetenskapliga artiklar visar att barn till föräldrar med missbruk har en ökad risk för ett spektrum av problem: känslomässiga, kognitiva, beteendemässiga och sociala. Vissa risker blev större om föräldrarna inte enbart använde alkohol utan också narkotika (*Silvén Hagström & Forinder 2019*). Även nyare forskning bekräftar att barn till föräldrar med missbruk har sämre hälsa jämfört med andra barn och till exempel har fler psykosomatiska problem, sämre sociala relationer och fler problem i skolan (*Ramstedt m.fl. 2021*).

Ett forsknings- och utvecklingsprojekt kring skolans förmåga att upptäcka och ge stöd till ungdomar som växer upp med missbruk, innehåller intervjuer där ungdomar beskriver att de har haft svårt att koncentrera sig i skolan. Ungdomarna berättar även att de har varit våldsamma och destruktiva i skolan samt haft en omfattande frånvaro (*Alexanderson m.fl. 2017*). I en rapport från barnrättsorganisationen Maskrosbarn framkommer det att ungefär sju av tio elever, vars föräldrar har ett missbruk, psykisk ohälsa eller utsätter dem för våld, upplever att deras hemsituation har påverkat skolarbetet negativt. Fyra av tio har någon gång funderat på att hoppa av skolan på grund av hur de har det (*Maskrosbarn 2019*).

Att växa upp med missbruksrelaterade svårigheter i hemmet är en riskfaktor i en väv av risk- och skyddsfaktorer. Den totala risken för negativa konsekvenser ökar om flera riskfaktorer tillkommer (*Eiden m.fl. 2004; Fals-Stewart m.fl. 2004*). Olika skyddande faktorer kan på motsvarande sätt minska effekten av föräldrars missbruk. Det är väl känt att skolframgång är en skyddsfaktor (*Bremberg 2008; Fletcher m.fl. 2008; Maskrosbarn 2019*).

En nationell kartläggning visar att barn som under sin uppväxt levt med en vuxen med missbruksproblem utgör en särskilt utsatt grupp när det gäller våld och övergrepp. Av dessa barn hade 77 procent varit utsatta för någon form av misshandel, jämfört med 26 procent bland dem som lever i familj utan missbruk (*Stiftelsen Allmänna Barnhuset 2016*).

Utifrån ett samhällsekonomiskt perspektiv medför gruppen barn som

anhöriga till föräldrar med psykisk sjukdom eller missbruk av alkohol och narkotika stora kostnader. Forskargruppen bakom en hälsoekonomisk studie av samhällets långsiktiga kostnader beräknade merkostnaden till minst 35 miljarder kronor per år (*Hovstadius m. fl. 2015*). För en svensk mediankommun (cirka 15 200 invånare året då studien gjordes) blev merkostnaden betydande; cirka 58 miljoner kronor årligen.

Den vuxnes missbruk kan ha påverkat barnets personlighet på djupet eller lett till psykiska problem. Svårigheterna finns kvar även sedan missbruket av någon anledning upphört, för vissa en lång tid därefter (*Alexanderson & Näsman 2015*).

Oavsett ålder och om de har tydliga problem eller ej bör hela gruppen av barn till föräldrar inom missbruks- och beroendevården ses som en riskgrupp. Det menar forskarna bakom en kartläggning av barn till föräldrar i missbruksmiljö om hur de mår och vilka som får stöd (*Leifman & Raninen 2014; Leifman, Raninen & Sundelin 2014*).

Hur ser då stödet ut idag?

Insatsernas omfattning, tillgänglighet och effekt

Stödgrupper för barn som lever med missbruk kom igång under början av 1990-talet. Stödgrupper beskrivs ofta som pedagogisk verksamhet med terapeutisk effekt. Enligt Socialstyrelsen fanns det år 1993 tio pågående stödgruppsverksamheter. Idag finns det enligt Drugsmart 117 stödgrupper i landet (*Drugsmart, drugsmart.se*). Resultaten från Junis årliga kommunenkät visar också att fler kommuner kan erbjuda stödinsatser, men det betyder inte nödvändigtvis att fler barn nås av stödet och deltar i stödverksamheten.

CAN har gjort en kartläggning som visar att det finns viss skillnad mellan olika län i hur många barn som nås av stöd. Det gäller att bo i rätt län, där det finns strukturer och rutiner, för att få stöd (*Leifman, Raninen & Sundelin 2014*). Det är dessutom främst äldre barn som själva har hunnit få problem som får stöd. Författarna från CAN skriver i en annan rapport att "Stödinsatser sätts inte in tidigt när barnen är små som en preventiv åtgärd utan när barnen är gamla nog för att själva ha fått problem." (*Leifman & Raninen 2014, s. 9*).

Av de svar vi har fått på Junis kommunenkät genom åren framkommer det att en utmaning för vissa kommuner är att informera om stödverksamheterna så att alla barn känner till att de finns.

Vad kan då sägas om effekten av stödet som ges? Kunskapen om effekter av stödgrupper och vissa andra insatser är otillräcklig, men pekar ändå mot att det är positivt för deltagarna (*Larm 2012; Skerfving 2014*). Enligt en intervjustudie med barn och ungdomar i missbruksmiljö upplevs deltagande i stödgrupper som övervägande positivt. Forskarna

ser dock ett behov av metodutveckling och konstaterar att det är ett problem att stödgrupperna bara når ett fåtal av de barn som lever med missbruk (Alexanderson & Näsman 2015). Ett projekt som ska utvärdera stödgruppers effekter på barn i åldern 6–12 år pågår 2022–2024 (se artikel på sidan 44).

Behovet av metodutveckling i stödverksamheterna stöds av en kunskapsöversikt från Nationellt kompetenscentrum anhöriga, av utvärderade metoder och program för att ge stöd till barn och/eller förälder när en förälder är beroende av alkohol eller andra droger. Kunskapsöversikten visar på behov av ytterligare forskning där program följs upp över tid samt studier i vilka barn och unga ges möjlighet att bidra med information (Järkestig, Berggren & Hansson 2016).

Metod

Den här redovisade studien är en enkätstudie och omfattar Sveriges samtliga kommuner. Junis har genomfört studien årligen sedan 2004. Vissa förändringar har skett i frågornas utformning. Avsikten är att, med deskriptiv statistik samt med möjlighet till kvalitativa kommentarer, ge en lägesbild och urskilja tendenser. Enkätens frågor har utgått från studiens syften. Det har bedömts angeläget att hålla nere antalet frågor, för att därigenom upprätthålla en hög svarsfrekvens. Frågorna har granskats av forskare inom området.

Till och med 2012 var frågorna inriktade på stödgrupper, därefter frågas även om andra former av stöd.

Enkäten har varit möjlig att fylla i på webben och på papper. Påminnelser har sända upp till tre gånger till de kommuner som inte svarat. Utöver det har telefon- och mejlkontakt även förekommit för att nå så hög svarsfrekvens som möjligt. Förnyad kontakt har tagits med uppgiftslämnare i vissa fall, per mejl eller via telefon, om svar inte varit kompletta, varit svårtolkade eller starkt avvikit från tidigare års uppgifter. Avvikande för de senaste tre åren är att vi telefonerat mer för att försöka få fler svar. I samband med frågorna har det funnits möjlighet att lämna kommentarer. Dessa har tagits med i resultatanalysen.

Resultat

217 av landets 290 kommuner svarade på enkäten. Det motsvarar en svarsfrekvens på ungefär 75 procent.

Nedan redovisas en översiktlig bild av resultaten för respektive fråga. Därefter följer en diskussion av resultat och metod. Resultatet redovisat kommunvis finns på sidan 73 och framåt.

De flesta kommuner erbjuder stödverksamhet

Enkätens första fråga var om kommunens socialtjänst hänvisar till någon form av stödverksamhet för barn och unga (upp till 18 år) i familjer med missbruksproblem. En övervägande majoritet av kommunerna, 97 procent, uppger att de hänvisat till någon form av stödverksamhet. Sju kommuner uppger att de inte hänvisat till någon form av stöd, vilket är något färre än förra året.

Kommunerna som hade stödverksamhet fick svara på frågan om i vems regi den bedrivs. Det var möjligt att kryssa i flera svar. De flesta kommuner har svarat att stödverksamhet bedrivs i kommunens egen regi. Det är även relativt vanligt att stödverksamhet bedrivs av en ideell organisation eller en annan kommun. I några kommuner bedrivs stödverksamhet av privata företag.

Vilken typ av stödverksamhet var vanligast under 2022?

Kommunerna ombads rangordna de *tre vanligaste stödformerna* som erbjöds under 2022 till barn och unga i familjer med missbruksproblem. 179 kommuner uppgav att stödsamtal varit en av de tre vanligaste stödformerna under 2022. Nästan lika många (178) har svarat familjeinsatser. Därefter återfinns stödgrupper (128) och kontaktfamilj/person (68).

Verksamhet inom elevhälsan (7) och läger för målgruppen (4) är precis som tidigare år fortsatt ovanliga. Det finns flera tänkbara förklaringar, till exempel att socialtjänsten inte vet hur många barn som får stöd av elevhälsan. När det gäller läger är det något som hålls ett fåtal gånger om året och därför inte ses som en av de tre vanligaste stödformerna samt att det troligen finns ganska få för just den specifika målgruppen.

Hur många barn har deltagit i stödverksamheten?

Kommunerna ombads uppskatta ungefär hur många barn som deltagit i stödverksamheten under det gångna året. 202 kommuner besvarade frågan. Summan av kommunernas uppskattningar är att det är 3 665 barn som har deltagit i stödverksamhet av något slag. Kommentarer till frågan visar på en stor osäkerhet kring siffrorna som anges. Somliga

kommuner uppger ett exakt antal barn som deltagit i stödverksamhet, medan andra uppgiftslämnare inte kan uppge en tydlig siffra på grund av att de inte har tillgång till uppgifter som möjliggör det. Flera kommuner har lämnat frågan obesvarad eller svarat 0 på grund av att de anser det alltför tidskrävande att samla in uppgifterna.

Hur får man kontakt med barn som vill/behöver delta i stödverksamhet?

Kommunerna ombads rangordna de *fem vanligaste kontaktvägarna*. De allra flesta kommuner får kontakt med barnen genom socialtjänstens verksamhet för barn (157) och genom skolan (134). Det är också vanligt att kommunerna får kontakt med barnen genom socialtjänstens verksamhet för vuxna (100) och att enskilda vuxna söker stöd för barnen (77). Övriga kontaktvägar är i fallande ordning polisen (43), regionens verksamheter (26), förskola (25), genom att barnen själva söker stöd (12), sociala medier (2) och föreningar (1).

Har det skett några förändringar i stödverksamheten?

Respondenterna fick svara på huruvida det skett förändringar i stödverksamheten föregående år. Många kommuner har svarat att förändringar har skett. Det handlar till exempel om personal som börjat och slutat, utbildningssatsningar, nya samarbetsformer även utanför kommunens verksamhet, organisationsförändringar, anpassningar efter pandemin, utveckling av nya typer av stödverksamheter och användning av nya metoder.

Glädjande är att flera kommuner rapporterar om ökat antal tjänster som arbetar med stöd och att man utbildat mer personal inom beprövade metoder samt att man testat nya metoder. En metod som nämns för första gången i år (av tre kommuner) är Previct Family.

Vad anser kommunerna är viktigast för att utveckla stödverksamheten?

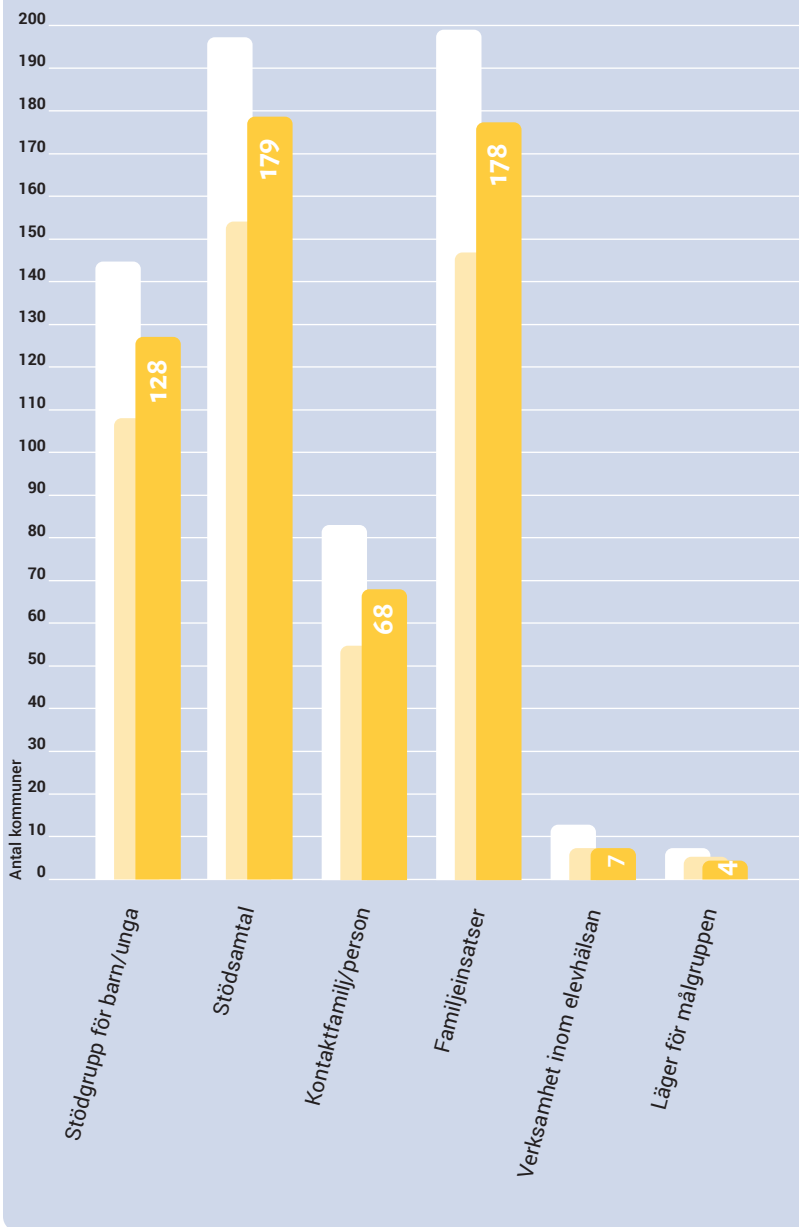
Respondenterna ombads rangordna de tre viktigaste åtgärderna för att utveckla stödverksamheten. Ökad samverkan mellan kommunala instanser är, liksom de senaste åren, det som flest (132) föreslår. Det näst vanligaste svaret är ökad informationsspridning (124). Därefter följer i fallande ordning mer ekonomiska resurser (99), politiska prioriteringar (79), fler utbildade stödgruppsledare (76) och att erbjuda annan typ av verksamhet (30).

DIAGRAM 1

Vilken typ av stödverksamhet erbjuds under 2022 till barn och unga i familj med missbruksproblem?

FLER SVAR MÖJLIGA

Uppgifter gällande år:

Hur får ni kontakt med de barn som vill/behöver delta i stödverksamhet?

FLER SVAR MÖJLIGA

Uppgifter gällande år:

2020

2021

2022

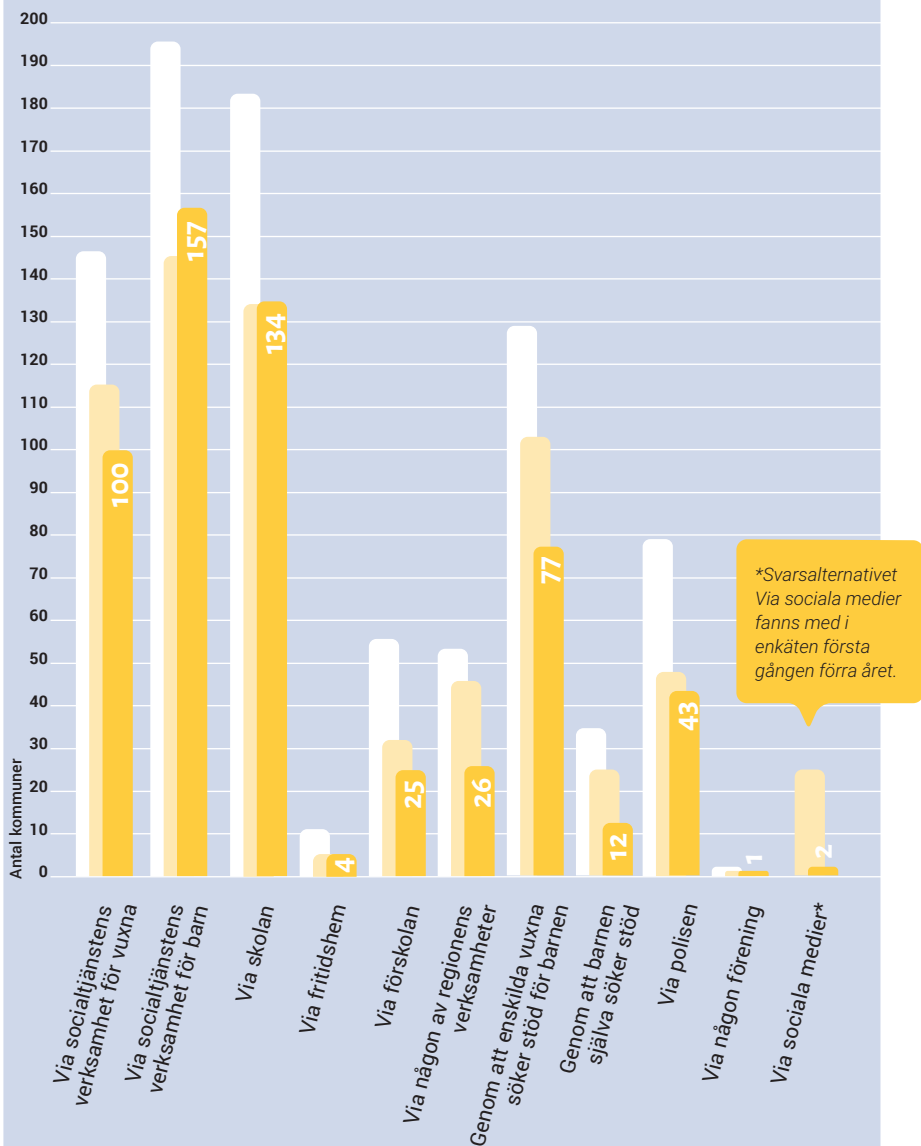

DIAGRAM 3

Vilka tre åtgärder anser du är viktigast för att utveckla stödet till barn och unga i familjer med missbruksproblem?

FLER SVAR MÖJLIGA

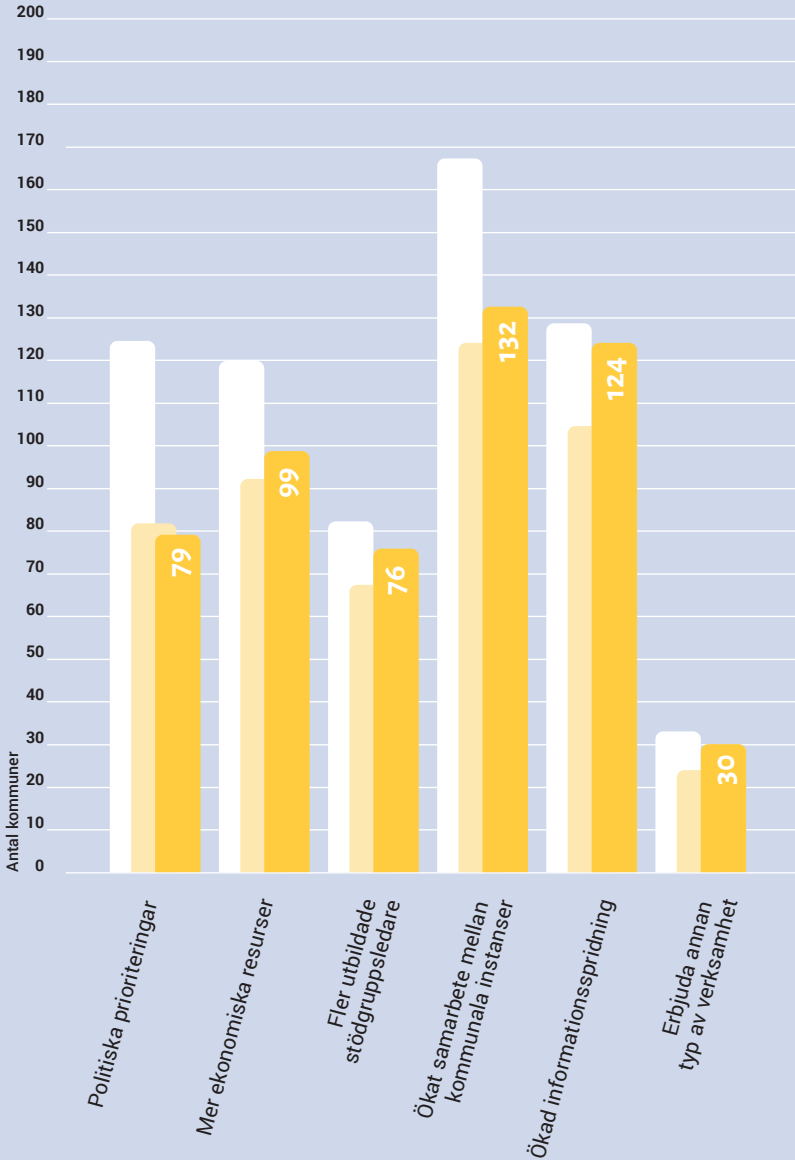
Uppgifter gällande år:

2020

2021

2022

Diskussion

I detta avsnitt relateras resultaten till tidigare kunskap inom området. Först kommer dock en kort diskussion om hur enkätinsamlingen fungerade i år.

Diskussion om metod, svarsfrekvens och frågornas utformning

Med något undantag har alla kommuner som besvarat årets enkät valt att svara via ett webbformulär. I de flesta fall verkar svårigheter med att besvara enkäten vara kopplade till bristande underlag om verksamheten, snarare än tekniska problem.

Årets enkät har en svarsfrekvens på 75 procent, vilket är högre än förra året men lägre än 2020 och 2021. Den höga svarsfrekvens vi hade till exempel 2021, när 87 procent av kommunerna svarade på enkäten, är för enkätundersökningar ovanligt hög. Resultatet i år med en svarsfrekvens på 75 procent är snarare tillbaka till normalläget för den här undersökningen. Ett bortfall på 25 procent kan också sägas vara acceptabelt för en enkätundersökning.

En potentiell anledning till att en del kommuner valt att inte svara, trots upp till fyra utskick och mejl-/telefonkontakt kan bero på att de helt enkelt inte har så mycket verksamhet att rapportera. Detta är förstås bekymmersamt. Det kan vara så att kommuner som bedriver mycket stödverksamhet känner sig mer motiverade att besvara enkäten, eftersom det är roligare att berätta om vad man har gjort istället för att berätta om något man inte har gjort. Att vi inte vet huruvida bortfallet är representativt eller inte är en viss källa till osäkerhet över hur det ser ut i kommuner som inte svarat på enkäten. Det är dock viktigt att understryka att det underlag vi har fått från kommunerna som svarat fortfarande ger en pålitlig lägesbild över hur det ser ut för många stödverksamheter runtom i landet.

Att besvara frågorna har gått bra för de flesta respondenter. Vissa har tyckt det har varit lite klurigt att besvara en del frågor, men då rör det sig framförallt om att de inte har tillgång till statistik om kommunens arbete, och alltså inte att enkäten varit utformad på ett krångligt sätt. Vid uppföljning av enkätsvar har det i vissa fall framkommit att de missuppfattat frågor.

Det som upplevs som svårast att besvara är frågan om hur många barn som deltagit i stödverksamheten, även om vi varit tydliga med att en uppskattning räcker. Många respondenter har i kommentarer svarat att de inte vet, eller att de har svårt att uppskatta, antalet barn som deltagit i stödverksamheten. En del har också valt att sluta fylla i enkäten vid den frågan, kanske för att de insett att de behövt ta kontakt med

Sedan 2004 har det enligt Junis enkäter blivit fler kommuner som erbjuder olika former av stöd.

andra verksamheter i kommunen för att kunna fylla i enkäten på ett heltäckande sätt och detta har uppfattats som för tidskrävande.

I arbetet med att sammanställa enkäten lägger vi mycket tid på att läsa igenom, och vid behov följa upp, samtliga enkätsvar för att få fram en så komplett bild som möjligt av den stödverksamhet som erbjuds barn och unga. Genom att be kommunerna om förtydliganden och hjälp att korrigera motstridande uppgifter, strävar vi efter att säkerställa att informationen väl representerar verkligheten.

Hur ser läget ut för stödverksamheterna i landet?

Under de år Junis har gjort denna enkätundersökning har medvetenheten ökat när det gäller behovet av stöd till barn som växer upp i familjer med missbruksproblematik. Vi noterar att det sedan 2004 blivit fler kommuner som erbjuder olika former av stöd. Detta kan delvis bero på att vi endast frågade om stödgrupper fram till och med år 2012 och efter det breddade enkäten till att handla även om andra typer av stöd, men det beror troligtvis också på att medvetenheten ökat.

I år var det 97 procent av kommunerna som besvarade enkäten som erbjudit stöd. Antalet barn som kommunerna uppskattar har tagit del av

*Att växa upp med miss-
bruksrelaterade svårigheter
i hemmet är en riskfaktor
i en väv av risk- och
skyddsfaktorer.*

stödverksamheten är högre än förra året: 3 665 barn jämfört med 2 618 förra året. Detta kan kanske dels förklaras av att det är något fler kommuner som svarade på enkäten i år samt att verksamheten håller på att gå tillbaka till det normala efter pandemin. Oavsett om antalet barn som får hjälp är 3 665 eller några tusen fler så är det, sett till det totala antalet barn som kan behöva stöd, fortsatt en liten andel (*se Bakgrund*).

Hur nås de barn som behöver stöd?

I årets enkät finner vi färre kommentarer än vanligt att det varit svårt att få barn till verksamheten vilket förstås är mycket positivt. Det är viktigt att kommuner jobbar både med att informera om vilka stödinsatser som erbjuds och med att möta det intresse och behov som finns. Samverkan är också en viktig del i detta, och det finns flera inspirerande exempel på kommuner som jobbar med samverkan med andra aktörer för att försöka nå ut med information om stödverksamheter.

Det är tydligt att det stöd som erbjuds barn som växer upp med missbruk skiljer sig åt mellan kommunerna. De flesta bedriver stödverksamhet som riktar sig specifikt till dessa barn medan det på vissa ställen inkluderar även andra problem i familjen. Vilken typ av stödverksamhet det är och hur många barn som nås av den skiljer sig också mycket åt. Vår enkät visar att det vanligaste sättet för barnen att komma till någon form av stödverksamhet är genom kontakt med socialtjänsten. Många nås också genom skolan som är det näst vanligaste sättet att hitta deltagare.

Svårt att hitta statistik om stödverksamheten

Avsaknad av statistikuppgifter om hur många barn som får stöd är återkommande i enkätsvaren. Det är många respondenter som inte kan uppskatta, eller uppger att de inte alls kan få fram information om, hur många barn som får stöd i deras kommun. Några respondenter skriver också att det vore för tidskrävande att ta fram statistik om hur många barn som nås av stödverksamheter. Även svaren på andra frågor, till exempel frågan om vilka de vanligaste stödformerna i kommunen är, upplevdes som svåra att besvara för några respondenter.

Att kommunerna har svårigheter med att plocka fram lättillgänglig statistik vid förfrågan från en organisation behöver inte vara ett problem. Det är dock ett problem om det faktiskt är så att socialtjänsten inte själva vet till exempel hur många barn som får stöd och vilka stödinsatser som är genomförda. Det är viktigt att kommuner samlar information så att chefer och politiker får kännedom om verksamhetens behov, utmaningar och resultat. Ur demokratisk synpunkt är det även viktigt att verksamheten är synlig och redovisas så att medborgare får kännedom om den.

Barn är olika, och tilltals därför av olika former av stöd.

Olika stödformer

Att vara en kommun med få invånare behöver inte vara ett hinder för att kunna bedriva stödgrupp eller annan stödverksamhet. Vissa kommuner har löst detta genom att samverka kring stödgruppsverksamhet. Variationerna i uppskattningarna av antalet barn som får stöd kan inte förklaras enbart med kommunernas storlek. Det verkar helt enkelt som om vissa kommuner hittat sätt att rekrytera deltagare på, och att samverka inom kommunen och med andra aktörer, medan andra inte gjort det. En vanlig stödform är stödsamtal, och till skillnad från stödgrupper, som kan kräva ett visst antal deltagare för att genomföras, bör enskilda samtal, kontaktfamilj/person och familjeinsatser rimligtvis vara möjliga att genomföra för alla kommuner, oavsett storlek.

Några kommuner anger att de har gemensamma stödgrupper för barn med olika stödbehov, som våld i familjen, psykisk ohälsa och liknande. Det är positivt att barnen får stöd, men det är viktigt att poängtera hur betydelsefullt det kan vara för barnen att de får prata om den problematik som är specifikt kopplad till alkohol och andra droger.

Enligt svaren på vår enkät var stödsamtal den vanligast förekommande stödformen för barn som lever i familjer med missbruk under 2022, tätt följt av familjeinsatser. Familjeinsatser är ett brett begrepp som kan betyda olika saker. Vi vet från tidigare kommunenkäter att flera kommuner jobbar med metoder som har ett familjeorienterat arbetssätt, något som vi även beskrivit i artiklar i Junis rapporter (*Wannberg 2015; Wannberg 2020*). Dessa metoder har som mål att förbättra barns och vuxnas psykiska hälsa och förbättra familjens kommunikationsförmåga. Några kommuner nämner även i årets enkät att de jobbar med olika familjeinriktade metoder.

När en förälder missbrukar påverkas hela familjen, och det är därför positivt att familjeinsatser erbjuder stöd som vänder sig till alla individer i familjen. Samtidigt är det viktigt att betona att det kan finnas behov av att barn kan få en stödinsats utan förälders medgivande. En insats som involverar hela familjen bör heller inte missa den läkande effekt som det kan innebära för ett barn att träffa andra med liknande erfarenheter av att växa upp med missbruk och uppleva att man inte är ensam. Barn som behöver en stödinsats bör ha rätt till det, oavsett om föräldern tycker det är bra eller inte. Det som är bra för föräldern är inte automatiskt bra för barnet.

Stödsamtal, vilket alltså var den vanligast förekommande stödformen under 2022, är enskilda samtal mellan barnet och stödgivaren. En del kommuner säger att de har ersatt stödgrupper med individuella stödformer, som exempelvis stödsamtal, när de inte kunnat få ihop deltagare till en grupp.

Barn i missbruksmiljö är precis som andra människor sinsemellan olika, och tilltalas av olika stödformer. Junis anser därför att det är viktigt att olika sorters stöd erbjuds.

Oavsett vilken stödform som barnen har erbjudits och valt att delta i kan vi slå fast att det bara är en bråkdel av alla som växer upp i familjer med missbruk som nås av stöd. Tröskeln till att hitta och få stöd behöver därför bli betydligt lägre än vad den är idag.

Att nå barnen som behöver stöd

I vilken mån förmår stödverksamheten nå de barn som inte redan är "kända" av socialtjänsten? Om en verksamhet inte lyckas nå ut till deltagare hjälper det inte hur bra den är. En förutsättning för barn att själva kunna söka stöd, är att känna till att stödverksamheten överhuvudtaget existerar. Endast två kommuner svarar att sociala medier är en av de vanligaste kontaktvägarna, här finns en stor förbättringspotential.

134 kommuner uppger att skolan är en av de vanligaste kontaktvägarna för barn som vill/behöver delta i stödverksamhet. Där finns

både barn som kan behöva stöd samt vuxna som möter dessa barn.

Att stödverksamheten är känd av både allmänheten och de som möter barn i sin yrkesroll är en viktig faktor för att fler barn ska nås av det stöd som erbjuds. Likaså att barn och föräldrar själva lätt kan hitta information om det stöd som erbjuds.

Detta inser även kommunerna själva då det näst vanligaste svaret på hur stödverksamheten skulle kunna utvecklas är ökad informations-spridning. Att nå ut med information om stödverksamhet till målgruppen är ett viktigt steg för att fler barn i familjer med missbruk ska få stöd.

Det är fortsatt viktigt att vuxna som arbetar med barn, till exempel lärare och förskollärare, får mer kunskap om frågan för att kunna uppmärksamma barn som behöver stöd. En undersökning från Systembolaget bekräftar att det behövs mer information och kunskap om stödverksamhet i skolan. Undersökningen visar att sju av tio lärare har misstänkt att en elev har en förälder eller vårdnadshavare med alkoholproblem, men endast var femte av dessa lärare har anmält sin oro till socialtjänsten. Vidare så menar var fjärde lärare att skolverksamheten inte erbjuder det stöd de skulle behöva för att hjälpa utsatta barn (*Systembolaget 2017*).

I vilken utsträckning har socialtjänsten rutiner som faktiskt synliggör barnen och som synliggör missbruket? Får till exempel de barn som är föremål för utredning, oavsett anledning, frågor som kan ge svar på om det förekommer missbruk i familjen? Om utredaren inte uppmärksammar missbruket så fortsätter barnet att leva i en situation där det riskerar att fara illa. I en intervjustudie med ungdomar som har haft kontakt med socialtjänsten säger 80 procent att ingen har berättat för dem vad deras förälder har för sjukdom, diagnos eller problematik (*Maskrosbarn 2012*).

En studie visade att socialtjänstens vuxnenhet samt barn- och ungdomsenhet jobbade i "parallella stuprör" och kunde utreda samma familj, ovetandes om varandra, och att systematiskt arbete saknades (*Alexandersson & Jess 2015*). Ökad samverkan inom kommunen lyfts mycket riktigt i vår enkät som den åtgärd som flest kommuner tycker är viktig för att utveckla verksamheten.

Vi har genom åren sett flera exempel där samverkan mellan elevhäl-san, övrig skolpersonal och socialtjänsten lett till att fler får stöd. Flera respondenter nämner också i kommentarer att man hittat nya former för samverkan, både med olika verksamheter inom kommunen, med när-liggande kommuner och i något enstaka fall inom regionen och andra typer av verksamheter. Eftersom kommunerna fortsätter att lyfta behovet tolkar vi det som att det även framöver finns en hel del kvar att göra, även om det pågår satsningar redan idag.

Vuxenvärlden behöver visa barnen att de får lov att prata om alkohol.

Vuxna som möter barn

Alla som arbetar med barn och unga har en lagstadgad skyldighet att samverka för att ge stöd till barn i utsatta situationer. Bestämmelserna finns bland annat i socialtjänstlagen, skollagen och hälso- och sjukvårdslagen. Barnkonventionen som är svensk lag sedan 2020 ökar kraven på kommuner och regioner att säkerställa barns rättigheter och ta hänsyn till vad som är barns bästa.

Barns delaktighet, att de får komma till tals i processer som rör dem, är nödvändig för att kunna stödja barn och deras föräldrar på rätt sätt, konstateras det i slutrapporten från nationella samordnaren för den sociala barn- och ungdomsvården. I slutrapporten framkom det även att socialsekreterarna upplevde att de har ett stort behov av utbildning i hur man samtalar med barn, eftersom det var något de inte fick lära sig under socionomutbildningen (Grefve 2017). Detta bekräftas av Junis egen enkätundersökning med blivande socionomer (Zetterqvist 2018).

Förskolepersonal har ett stort ansvar att agera om de känner oro för ett barn.

Junis anser att det är oroande att blivande socionomer saknar kunskap om hur de ska föra samtal om missbruk. Även en bred socionomutbildning måste kunna ge blivande socionomer tillräckliga färdigheter för att känna sig trygga med att kunna möta barns behov. Vidare behöver de socionomer som är ute i verksamheten få löpande fortbildning.

Psykologen Frid Hansen vid norska Borgestadskliniken påpekar att alla som kommer i kontakt med barn med exempelvis oro, koncentrations- och inlärningssvårigheter bör ta upp frågor om alkoholvanor. Vuxenvärlden behöver visa barnen att de får lov att prata om alkohol (Wannberg 2012).

Junis undersökningar av grundlärarutbildningen och förskollärarytbildningen visar att väldigt få blivande grundskollärare och förskol-

lärare får undervisning om barn i familjer med missbruk (*Zetterqvist 2017a; Zetterqvist 2017b*). Eftersom problem i familjen kan påverka inläringen är detta särskilt anmärkningsvärt. Skolan är en plats där de flesta barn vistas och det är i skolan som många av konsekvenserna av missbruk i familjen kan bli tydliga. Våren 2023 görs en ny undersökning av grundlärarutbildningen. Vi hoppas att den visar på ett mer positivt resultat.

För små barn kan förskolepersonalen vara de enda vuxna utanför familjen som de möter återkommande, vilket innebär att de har ett stort ansvar att agera om de känner oro för ett barn.

Enligt en enkätundersökning gjord av barnrättsorganisationen Maskrosbarn upplever 68 procent av lärarna svårigheter med att prata med sina elever om deras hemsituation och hur de mår. Inom elevhälsan är det 40 procent som tycker att detta är svårt. I samma undersökning svarade skolelever att de önskar att man i skolan ska prata mer öppet om dysfunktionalitet i familjer och utbilda i ämnet. Lärarna spelar en viktig roll eftersom det är dem som eleverna träffar mest i skolan (*Maskrosbarn 2019*).

Att leva med stress under lång tid, exempelvis på grund av missbruk i familjen, påverkar lärandet. Detta bekräftas av en forskningsöversikt om barn, stress och inlärningsförmåga (*Whiting m.fl. 2021*). Även andra negativa konsekvenser av föräldrars alkoholkonsumtion, till exempel sömnsvårigheter och ångest (*Ramstedt m.fl. 2021*) har troligtvis negativ påverkan på barnens skolgång och inläring. Studieresultaten för barn som har en förälder som missbrukar påverkas negativt, och det är fler som går ut grundskolan utan gymnasiebehörighet (*Hjern m.fl. 2013*). Det finns med andra ord behov av att pedagoger får grundläggande kunskap om missbruksproblematik. En sådan kunskap skapar förutsättningar för fler barn att klara skolan. Det finns även behov av kompetensutveckling och löpande fortbildning.

Skola och förskola skulle dessutom i betydligt högre utsträckning än idag kunna vara en arena för att nå barn med information om stödverksamhet. När fler pedagoger får kunskap om missbruksproblematik möjliggör det också att de upptäcker fler barn som behöver stöd.

Slutsatser

Utifrån forskningen (*se Bakgrund*) och resultatet av årets kommunenkät vill Junis särskilt lyfta fram några saker som vi anser behöver utvecklas.

- **Stödverksamheten måste nå fler!** Endast en bråkdel av barn i familjer med missbruk får delta i stödverksamhet. Här kan ökad samverkan vara en nyckel för att nå fler barn än de som redan är ”kända” av socialtjänsten.

- **Låt barn vara delaktiga.** Enligt barnkonventionen ska vuxna alltid ta reda på och ta hänsyn till vad som är barnets bästa. Genom att låta barn komma till tals kan stödinsatser bättre stämma överens med barns behov. Barn är sinsemellan olika och kan föredra olika typer av stödverksamhet, och därför bör kommuner erbjuda både till exempel stödgrupper och individuella stödformer.
- **Att klara skolan är en viktig skyddsfaktor.** Skolan behöver vara en trygg miljö med goda strukturer för att följa upp och hjälpa alla barn att nå inlärningsmålen. Skolan är en viktig arena för att upptäcka barn som har en utsatt hemsituation och hänvisa till olika former av stödverksamhet. Samverkan mellan skola, elevhälsa och socialtjänst behöver utvecklas.
- Yrkesgrupper som möter barn och unga behöver ha **grundläggande kunskaper om barn i missbruksmiljö.** Detta för att känna sig trygga med att möta barnens behov, men också för att bli bättre på att upptäcka och göra orosanmälningar om man känner sig orolig över att ett barn far illa. Centrala yrkesgrupper som arbetar med barn är till exempel lärare, förskollärare och socionomer.
- Det finns ett fortsatt behov av **forskningsbaserad kunskap om stödverksamhet** och utvärdering av olika insatsers effekt. Exempelvis är det fortsatt viktigt att följa vilka effekter ett familjeorienterat arbetsätt har.
- Kommuner och regioner kan lära sig mycket av att **utbyta erfarenheter och inspireras av varandra.** För att verksamhet ska kunna utvecklas behöver medarbetare också ges möjlighet till erfarenhetsutbyte och att ta del av ny forskning.

Resultatet från Junis enkät visar tydligt att det finns mycket kvar att göra. Endast en bråkdel av barn i familjer med missbruk får stöd, trots att familjens missbruk kan påverka flera aspekter av barnets hälsa och välmående negativt. Behovet av samverkan är fortsatt stort, exempelvis samverkan mellan skola/förskola och socialtjänst, mellan region och kommuner, samt samverkan mellan olika mindre kommuner för att kunna erbjuda stödgrupper.

Junis hoppas också att 2023 blir året då fler kommuner satsar på att nå ut brett med information om sin stödverksamhet. Hur kan vi se till att alla barn i kommunen känner till den stödverksamhet som finns?

Vi får heller aldrig glömma att det är missbruket hos den vuxne som får konsekvenser för barn. Här krävs åtgärder som minskar vuxnas drickande och narkotikaanvändning – för barnens skull.

Läs mer: Tidigare rapporter kan läsas på Junis hemsida www.junis.se/rapport

Kommun	Hänvisar socialtjänsten inom er kommun till någon typ av stödverksamhet för barn och unga i familjer med missbruksproblem?			Vilken typ av stödverksamhet erbjöds (i första hand) under året? <small>Kommunerna ombads här rangordna vilka stödformer som var vanligast. I tabellen anges den stödform som kom först i rangordningen.</small>			Ungefär hur många barn har deltagit under året?		
	2020	2021	2022	2020	2021	2022	2020	2021	2022
Upplands Väsby kommun	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar
Vallentuna kommun	Ja	Ej svar	Ja	Familjeinsatser	Ej svar	Familjeinsatser	20	Ej svar	3
Österåkers kommun	Ej svar	Ej svar	Ja	Ej svar	Ej svar	Stödsamtal	Ej svar	Ej svar	10
Värmdö kommun	Ja	Ja	Ej svar	—	Familjeinsatser	Ej svar	15	0	Ej svar
Järfälla kommun	Ja	Ja	Ja	Familjeinsatser	Familjeinsatser	Familjeinsatser	—	10	6
Ekerö kommun	Ja	Ja	Ja	Familjeinsatser	Familjeinsatser	Stödgrupp	8	15	5
Huddinge kommun	Ja	Ja	Ja	Stödgrupp	Familjeinsatser	Stödgrupp	30	10	25
Botkyrka kommun	Ja	Ja	Ja	Familjeinsatser	Familjeinsatser	Stödgrupp	15	5	15
Salems kommun	Ja	Ja	Ja	Kontaktfam./pers.	Stödsamtal	Familjeinsatser	20	25	5
Haninge kommun	Ja	Ej svar	Ja	Stödgrupp	Ej svar	Stödgrupp	—	Ej svar	28
Tyresö kommun	Ja	Ja	Ja	Familjeinsatser	Stödsamtal	Kontaktfamilj	20	15	30
Upplands-Bro kommun	Ja	Ja	Ja	Stödgrupp	Familjeinsatser	Stödgrupp	3	20	0
Nykvarns kommun	Ja	Ja	Ja	Stödsamtal	Stödgrupp	Stödsamtal	15	4	25
Täby kommun	Ja	Ja	Ja	Familjeinsatser	Familjeinsatser	Stödsamtal	4	4	10
Danderyds kommun	Ja	Ja	Ja	Familjeinsatser	Familjeinsatser	Familjeinsatser	5	5	10
Sollentuna kommun	Ja	Ej svar	Ja	—	Ej svar	Stödgrupp	—	Ej svar	10
Stockholms stad	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar

STOCKHOLMS LÄN

Kommun	Hänvisar socialtjänsten inom er kommun till någon typ av stödverksamhet för barn och unga i familjer med missbruksproblem?			Vilken typ av stödverksamhet erbjuds (i första hand) under året? <small>Kommunerna ombads här rangordna vilka stödformer som var vanligast. I tabellen anges den stödform som kom först i rangordningen.</small>			Ungefär hur många barn har deltagit under året?		
	2020	2021	2022	2020	2021	2022	2020	2021	2022
Södertälje kommun	Ja	Ja	Ja	Stödgrupp	Stödgrupp	Stödgrupp	80	25	50
Nacka kommun	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar
Sundbybergs stad	Nej	Ej svar	Ej svar	—	Ej svar	Ej svar	—	Ej svar	Ej svar
Solna stad	Ja	Ja	Ej svar	Familjeinsatser	Familjeinsatser	Ej svar	10	10	Ej svar
Lidingö stad	Ja	Ja	Ja	—	Stödgrupp	Familjeinsatser	3	10	15
Vaxholms stad	Ja	Ja	Ja	Stödsamtal	Stödsamtal	Stödsamtal	5	5	5
Norrälje kommun	Ja	Ja	Ja	Familjeinsatser	Läger	Läger	15	8	18
Sigtuna kommun	Ja	Ja	Ja	Stödsamtal	Stödsamtal	Stödsamtal	10	10	20
Nynäshamns kommun	Ja	Ja	Ja	Stödgrupp	Stödsamtal	Stödsamtal	5	8	7
Häbo kommun	Ja	Ej svar	Ej svar	Familjeinsatser	Ej svar	Ej svar	3	Ej svar	Ej svar
Älmkärby kommun	Ja	Ja	Ej svar	Stödgrupp	Stödsamtal	Ej svar	5	10	Ej svar
Knivsta kommun	Ja	Ja	Ja	Familjeinsatser	Stödsamtal	Stödsamtal	18	20	10
Heby kommun	Ja	Ja	Ja	Familjeinsatser	Familjeinsatser	Familjeinsatser	3	10	8
Tierps kommun	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar
Uppsala kommun	Ja	Ej svar	Ja	Familjeinsatser	Ej svar	Stödgrupp	—	Ej svar	25
Enköpings kommun	Ja	Ja	Ja	Familjeinsatser	Stödgrupp	Familjeinsatser	50	25	65
Östhammars kommun	Ja	Ej svar	Ja	Familjeinsatser	Ej svar	Stödsamtal	30	Ej svar	20

Kommun	Härvisar socialtjänsten inom er kommun till någon typ av stödverksamhet för barn och unga i familjer med missbruksproblem?			Vilken typ av stödverksamhet erbjuds (i första hand) under året? <small>Kommunerna ombads här rangordna vilka stödformer som var vanligast. I tabellen anges den stödform som kom först i rangordningen.</small>			Ungt får hur många barn har deltagit under året?		
	2020	2021	2022	2020	2021	2022	2020	2021	2022
Vingåters kommun	Ja	Ja	Ej svar	Stödsamtal	Stödsamtal	Ej svar	2	3	Ej svar
Gnesta kommun	Ja	Ej svar	Ej svar	Stödsamtal	Ej svar	Ej svar	5	Ej svar	Ej svar
Nyköpings kommun	Ja	Ja	Ja	Stödsamtal	Stödsamtal	Stödsamtal	40	46	45
Oxelösunds kommun	Ja	Ej svar	Ja	Stödsamtal	Ej svar	Stödsamtal	5	Ej svar	2
Flens kommun	Ja	Ja	Ja	Familjeinsatser	Familjeinsatser	Stödsamtal	5	10	8
Katrineholms kommun	Ja	Ja	Ja	Stödsamtal	Familjeinsatser	Familjeinsatser	20	40	40
Eskilstuna kommun	Ja	Ja	Ja	Stödsamtal	Familjeinsatser	Stödgrupp	10	20	5
Strängnäs kommun	Ja	Ej svar	Ja	–	Ej svar	Stödsamtal	20	Ej svar	200
Trosa kommun	Ja	Ej svar	Ej svar	Familjeinsatser	Ej svar	Ej svar	5	Ej svar	Ej svar
Ödeshögs kommun	Ja	Ja	Ja	Familjeinsatser	Familjeinsatser	Stödsamtal	5	1	5
Ydre kommun	Ja	Ej svar	Ej svar	Stödsamtal	Ej svar	Ej svar	3	Ej svar	Ej svar
Kinda kommun	Ja	Ej svar	Ja	Stödsamtal	Ej svar	Familjeinsatser	10	Ej svar	10
Boxholms kommun	Ja	Ja	Ja	Familjeinsatser	Familjeinsatser	–	10	15	0
Åtvidabergs kommun	Ja	Ej svar	Ej svar	Familjeinsatser	Ej svar	Ej svar	10	Ej svar	Ej svar
Finspångs kommun	Ja	Ej svar	Ej svar	Stödgrupp	Ej svar	Ej svar	0	Ej svar	Ej svar
Valdemarsviks kommun	Ej svar	Ja	Nej	Ej svar	Familjeinsatser	–	Ej svar	5	–
Linköpings kommun	Ja	Ja	Ja	Stödgrupp	Stödsamtal	Stödgrupp	170	180	172

SÖDERMANLANDS LÄN

ÖSTERGÖTLANDS LÄN

Kommun	Hänvisar socialtjänsten inom er kommun till någon typ av stödverksamhet för barn och unga i familjer med missbruksproblem?		Vilken typ av stödverksamhet erbjuds (i första hand) under året? <small>Kommunerna ombads här rangordna vilka stödformer som var vanligast. I tabellen anges den stödform som kom först i rangordningen.</small>				Ungefär hur många barn har deltagit under året?		
	2020	2021	2022	2020	2021	2022	2020	2021	2022
Norrköpings kommun	Ja	Ja	Ja	Stödgrupp	Stödgrupp	Familjeinsatser	43	55	72
Söderköpings kommun	Ej svar	Ej svar	Ja	Ej svar	Ej svar	Stödsamtal	Ej svar	Ej svar	5
Motala kommun	Ja	Ja	Ja	Stödgrupp	Stödsamtal	Stödgrupp	32	15	30
Vadstena kommun	Ej svar	Ej svar	Ja	Ej svar	Ej svar	Stödsamtal	Ej svar	Ej svar	2
Mjölby kommun	Ja	Ja	Ja	Stödsamtal	Stödsamtal	Familjeinsatser	40	5	10
Aneby kommun	Ja	Nej	Ej svar	Stödsamtal	–	Ej svar	4	–	Ej svar
Gnosjö kommun	Ja	Ja	Ja	Familjeinsatser	Stödsamtal	Stödsamtal	2	12	0
Mullsjö kommun	Ja	Ja	Ja	Stödsamtal	Familjeinsatser	Familjeinsatser	3	15	3
Hebo kommun	Ja	Ja	Ja	Stödsamtal	Stödsamtal	Familjeinsatser	0	0	5
Gislaveds kommun	Ja	Ja	Ja	Familjeinsatser	Familjeinsatser	Familjeinsatser	3	8	3
Vaggeryds kommun	Ja	Ej svar	Ej svar	Familjeinsatser	Ej svar	Ej svar	7	Ej svar	Ej svar
Jönköpings kommun	Ja	Ja	Ja	Stödgrupp	Stödgrupp	Familjeinsatser	8	20	20
Nässjö kommun	Ja	Ja	Ja	Stödgrupp	Stödgrupp	Stödgrupp	14	12	10
Värnamo kommun	Ja	Ja	Ja	Stödsamtal	Stödgrupp	Familjeinsatser	10	3	50
Sävsjö kommun	Ja	Ej svar	Ja	Stödsamtal	Ej svar	Stödsamtal	6	Ej svar	8
Vetlanda kommun	Ja	Ja	Ej svar	Familjeinsatser	Stödsamtal	Ej svar	10	12	Ej svar
Eksjö kommun	Ja	Ja	Ja	Stödgrupp	Stödgrupp	Stödgrupp	20	20	20
Tranås kommun	Ja	Ja	Ja	Stödsamtal	Stödsamtal	Stödsamtal	10	5	5

Kommun	Hänvisar socialtjänsten inom er kommun till någon typ av stödverksamhet för barn och unga i familjer med missbruksproblem?		Vilken typ av stödverksamhet erbjuds (i första hand) under året? <small>Kommunerna ombads här rangordna vilka stödformer som var vanligast. I tabellen anges den stödform som kom först i rangordningen.</small>				Ungefär hur många barn har deltagit under året?		
	2020	2021	2022	2020	2021	2022	2020	2021	2022
Uppvärdings kommun	Ja	Ej svar	Ej svar	–	Ej svar	Ej svar	–	Ej svar	Ej svar
Lessebo kommun	Ja	Ja	Ja	Familjeinsatser	Stödsamtal	Familjeinsatser	3	15	8
Tingsryds kommun	Ja	Ja	Ja	Stödsamtal	Familjeinsatser	Stödsamtal	10	10	7
Alvesta kommun	Ja	Ja	Ja	Stödgrupp	Familjeinsatser	Familjeinsatser	5	10	15
Älmhults kommun	Ja	Ej svar	Ej svar	Familjeinsatser	Ej svar	Ej svar	5	Ej svar	Ej svar
Markaryds kommun	Ja	Ja	Ja	Familjeinsatser	–	Familjeinsatser	0	0	3
Växjö kommun	Ja	Ja	Ja	Stödgrupp	Stödgrupp	Familjeinsatser	29	68	10
Ljungby kommun	Ja	Ja	Ja	Familjeinsatser	Familjeinsatser	Familjeinsatser	30	0	4
Högsby kommun	Ja	Ej svar	Ej svar	Stödsamtal	Ej svar	Ej svar	6	Ej svar	Ej svar
Torsås kommun	Ja	Ej svar	Ja	Familjeinsatser	Ej svar	Familjeinsatser	1	Ej svar	6
Mörbylånga kommun	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar
Hultsfreds kommun	Ja	Ja	Ja	Familjeinsatser	Stödsamtal	Familjeinsatser	–	–	–
Mönsterås kommun	Ja	Ja	Ja	Stödgrupp	Stödgrupp	Stödsamtal	5	6	10
Emmaboda kommun	Ja	Ja	Ja	Stödsamtal	Stödsamtal	Stödsamtal	3	4	5
Kalmar kommun	Ja	Ja	Ja	Stödgrupp	Stödgrupp	Familjeinsatser	20	20	20
Nybro kommun	Nej	Ej svar	Ej svar	–	Ej svar	Ej svar	–	Ej svar	Ej svar
Oskarshamns kommun	Ja	Ja	Ja	Familjeinsatser	Familjeinsatser	Familjeinsatser	58	5	4

KRONBERGS LÄN

KALMAR LÄN

Kommun	Hänvisar socialtjänsten inom er kommun till någon typ av stödverksamhet för barn och unga i familjer med missbruksproblem?			Vilken typ av stödverksamhet erbjuds (i första hand) under året? <small>Kommunerna ombads här rangordna vilka stödformer som var vanligast. I tabellen anges den stödform som kom först i rangordningen.</small>			Ungefär hur många barn har deltagit under året?		
	2020	2021	2022	2020	2021	2022	2020	2021	2022
Västerviks kommun	Ja	Ja	Ja	Familjeinsatser	Familjeinsatser	Familjeinsatser	5	15	5
Vimmerby kommun	Nej	Nej	Ja	–	–	Familjeinsatser	–	–	40
Borgholms kommun	Ja	Ej svar	Ja	Familjeinsatser	Ej svar	Stödgrupp	2	Ej svar	3
Region Gotland	Ja	Ej svar	Ja	Stödgrupp	Ej svar	Familjeinsatser	–	Ej svar	50
Olofströms kommun	Ej svar	Ja	Ja	Ej svar	Familjeinsatser	Familjeinsatser	Ej svar	80	8
Karlskrona kommun	Nej	Ja	Ja	–	Familjeinsatser	Familjeinsatser	–	5	5
Ronneby kommun	Ja	Ja	Ja	Familjeinsatser	Stödsamtal	Stödsamtal	10	10	21
Karlsahamns kommun	Ja	Ej svar	Ja	Stödgrupp	Ej svar	Familjeinsatser	5	Ej svar	30
Sölvesborgs kommun	Ja	Ja	Ja	Stödgrupp	Stödsamtal	Stödsamtal	4	15	3
Svalövs kommun	Ja	Ej svar	Ej svar	Familjeinsatser	Ej svar	Ej svar	6	Ej svar	Ej svar
Staffanstorps kommun	Ja	Ja	Ja	Familjeinsatser	Stödsamtal	Stödsamtal	4	5	50
Burlövs kommun	Ja	Ja	Ja	Stödsamtal	Familjeinsatser	Stödsamtal	5	2	6
Vellinge kommun	Ja	Ej svar	Ej svar	Stödgrupp	Ej svar	Ej svar	8	Ej svar	Ej svar
Östra Göinge kommun	Ja	Ja	Ja	Stödsamtal	Familjeinsatser	Stödsamtal	8	10	2
Örkelljunga kommun	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar
Bjuvs kommun	Ja	Ej svar	Ej svar	Stödgrupp	Ej svar	Ej svar	10	Ej svar	Ej svar
Kävlinge kommun	Ja	Ja	Ja	Familjeinsatser	Stödgrupp	Stödsamtal	30	10	10

BLEKINGE LÄN

SKÅNE LÄN

GOTLANDS LÄN

Kommun	Hänvisar socialtjänsten inom er kommun till någon typ av stödverksamhet för barn och unga i familjer med missbruksproblem?			Vilken typ av stödverksamhet erbjuder (i första hand) under året?			Ungefär hur många barn har deltagit under året?		
	2020	2021	2022	2020	2021	2022	2020	2021	2022
Lomma kommun	Ja	Ej svar	Ja	Stödsamtal	Ej svar	Familjeinsatser	15	Ej svar	5
Svedala kommun	Ja	Nej	Ja	Stödgrupp	—	Stödsamtal	7	—	20
Skurups kommun	Ja	Ja	Ej svar	Stödgrupp	Familjeinsatser	Ej svar	10	0	Ej svar
Sjöbo kommun	Ja	Ej svar	Ja	Stödsamtal	Ej svar	Stödgrupp	15	Ej svar	10
Hörby kommun	Ja	Ja	Ej svar	Kontaktfam./pers.	Stödsamtal	Ej svar	15	10	Ej svar
Hörs kommun	Ja	Ja	Ja	Familjeinsatser	Familjeinsatser	Stödsamtal	10	10	20
Tomellila kommun	Ja	Ej svar	Ej svar	Familjeinsatser	Ej svar	Ej svar	5	Ej svar	Ej svar
Bromölla kommun	Ja	Ja	Ja	Stödgrupp	Stödgrupp	Stödsamtal	5	5	5
Osby kommun	Ja	Ja	Ja	Familjeinsatser	Stödsamtal	Familjeinsatser	4	5	10
Perstorps kommun	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar
Klippan kommun	Ja	Ja	Ej svar	Stödsamtal	Familjeinsatser	Ej svar	10	10	Ej svar
Åstorps kommun	Ja	Ja	Ej svar	Familjeinsatser	—	Ej svar	10	20	Ej svar
Båstads kommun	Ej svar	Ej svar	Ja	Ej svar	Ej svar	Familjeinsatser	Ej svar	Ej svar	6
Malmö stad	Ja	Ja	Ja	Stödgrupp	Stödgrupp	Stödgrupp	50	24	20
Lunds kommun	Ja	Ej svar	Ja	Stödgrupp	Ej svar	Stödgrupp	12	Ej svar	8
Landskrona stad	Ja	Ej svar	Ja	Familjeinsatser	Ej svar	Familjeinsatser	6	Ej svar	20
Helsingborgs stad	Ja	Ja	Ja	Stödgrupp	Stödgrupp	Familjeinsatser	—	67	—

Kommun	Hänvisar socialtjänsten inom er kommun till någon typ av stödverksamhet för barn och unga i familjer med missbruksproblem?		Vilken typ av stödverksamhet erbjuds (i första hand) under året?		Ungefär hur många barn har deltagit under året?		
	2020	2021	2020	2021	2020	2021	2022
Höganäs kommun	Ja	Ej svar	Familjeinsatser	Ej svar	Stödsamtal	Ej svar	20
Esbovs kommun	Ja	Ej svar	Stödgrupp	Ej svar	Stödgrupp	Ej svar	11
Ystads kommun	Ja	Ej svar	Stödsamtal	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar
Trelleborgs kommun	Ja	Ja	Stödgrupp	Stödgrupp	Familjeinsatser	10	30
Kristianstads kommun	Ej svar	Ja	Ej svar	Familjeinsatser	Familjeinsatser	Ej svar	20
Simrishamns kommun	Ja	Ja	Stödgrupp	Stödsamtal	Stödgrupp	16	24
Ängelholms kommun	Ja	Ej svar	Stödsamtal	Ej svar	Stödgrupp	Ej svar	10
Hässleholms kommun	Ja	Ja	Familjeinsatser	Familjeinsatser	Familjeinsatser	15	20
Hylte kommun	Ja	Ja	Familjeinsatser	Familjeinsatser	Familjeinsatser	15	20
Halmstads kommun	Ja	Ja	Stödgrupp	Stödgrupp	Ej svar	20	Ej svar
Laholms kommun	Ja	Ja	Familjeinsatser	Stödsamtal	Familjeinsatser	10	80
Falkenbergs kommun	Ja	Ej svar	Familjeinsatser	Ej svar	Familjeinsatser	20	—
Varbergs kommun	Ja	Ja	Stödgrupp	Stödgrupp	Familjeinsatser	15	8
Kungsbacka kommun	Ja	Ja	Stödgrupp	Stödgrupp	Stödsamtal	25	50
Härryda kommun	Ja	Ej svar	Stödsamtal	Ej svar	Ej svar	5	Ej svar
Partille kommun	Ej svar	Ja	Ej svar	Stödsamtal	Familjeinsatser	Ej svar	2
Öckerö kommun	Ja	Ej svar	Familjeinsatser	Ej svar	Ej svar	3	Ej svar

HALLANDS LÄN

Kommun

	Hänvisar socialtjänsten inom er kommun till någon typ av stödverksamhet för barn och unga i familjer med missbruksproblem?				Vilken typ av stödverksamhet erbjuds (i första hand) under året?				Ungefär hur många barn har deltagit under året?		
	2020	2021	2022	2020	2021	2022	2020	2021	2022		
Stenungsunds kommun	Ja	Ej svar	Ja	Stödsamtal	Ej svar	Familjeinsatser	20	Ej svar	20		
Tjörns kommun	Ja	Ja	Ja	Familjeinsatser	Familjeinsatser	Familjeinsatser	12	1	10		
Orust kommun	Ja	Ja	Ja	Familjeinsatser	Familjeinsatser	Stödgrupp	10	3	5		
Sotenäs kommun	Ja	Ej svar	Ja	Stödgrupp	Ej svar	Stödgrupp	20	Ej svar	7		
Munkedals kommun	Ja	Ja	Ja	Familjeinsatser	Stödsamtal	Familjeinsatser	3	—	3		
Tanums kommun	Ja	Ja	Ja	Stödsamtal	Stödsamtal	Stödsamtal	23	25	25		
Dals-Eds kommun	Ja	Nej	Ej svar	Familjeinsatser	—	Ej svar	3	—	Ej svar		
Färgelanda kommun	Ja	Ej svar	Ej svar	Familjeinsatser	Ej svar	Ej svar	5	Ej svar	Ej svar		
Ale kommun	Ja	Ja	Ej svar	Stödsamtal	Familjeinsatser	Ej svar	100	28	Ej svar		
Lerums kommun	Ej svar	Ja	Nej	Ej svar	Stödgrupp	—	Ej svar	0	—		
Värgårda kommun	Ja	Ja	Ja	Familjeinsatser	Familjeinsatser	Familjeinsatser	10	4	5		
Bollebygds kommun	Ej svar	Ej svar	Ja	Ej svar	Ej svar	Familjeinsatser	Ej svar	Ej svar	2		
Grästorps kommun	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar		
Essunga kommun	Ej svar	Nej	Nej	Ej svar	—	—	Ej svar	—	—		
Karlsborgs kommun	Ja	Ja	Ej svar	Kontaktfam./pers.	Stödsamtal	Ej svar	10	4	Ej svar		
Gullspångs kommun	Ja	Ja	Ja	Familjeinsatser	Familjeinsatser	Familjeinsatser	20	10	15		
Tranemo kommun	Ja	Ja	Ja	Familjeinsatser	Familjeinsatser	Familjeinsatser	3	10	10		

Kommun	Hänvisar socialtjänsten inom er kommun till någon typ av stödverksamhet för barn och unga i familjer med missbruksproblem?			Vilken typ av stödverksamhet erbjuds (i första hand) under året?			Ungefär hur många barn har deltagit under året?		
	2020	2021	2022	2020	2021	2022	2020	2021	2022
Bengtsofors kommun	Ja	Ej svar	Ja	Familjeinsatser	Ej svar	Familjeinsatser	–	Ej svar	10
Melleruds kommun	Ej svar	Ja	Ej svar	Ej svar	Stödsamtal	Ej svar	Ej svar	30	Ej svar
Lilla Edets kommun	Ja	Ja	Ja	Stödgrupp	Stödgrupp	Familjeinsatser	8	10	15
Markt kommun	Ja	Ja	Ja	Familjeinsatser	Stödgrupp	Stödgrupp	20	12	30
Svenljunga kommun	Ja	Ja	Ja	Familjeinsatser	Stödsamtal	Familjeinsatser	25	20	–
Herrljunga kommun	Ja	Ej svar	Ja	Familjeinsatser	Ej svar	Stödgrupp	–	Ej svar	15
Vara kommun	Ja	Ej svar	Ej svar	Familjeinsatser	Ej svar	Ej svar	5	Ej svar	Ej svar
Götene kommun	Ej svar	Nej	Ja	Ej svar	–	Stödsamtal	Ej svar	–	5
Tibro kommun	Ja	Ej svar	Ej svar	Familjeinsatser	Ej svar	Ej svar	3	Ej svar	Ej svar
Töreboda kommun	Ja	Ja	Ja	Stödsamtal	Stödsamtal	Stödsamtal	2	3	5
Göteborgs stad ¹	Ja	Ja	Ja	Stödgrupp	Stödsamtal	Stödgrupp	50	20	60
Mölnåls kommun	Ja	Ja	Ej svar	–	Familjeinsatser	Ej svar	–	10	Ej svar
Kungälv kommun	Ja	Ej svar	Ja	Stödgrupp	Ej svar	Läger	20	Ej svar	66
Lysekils kommun	Ja	Ja	Ja	Elevhälsan	Stödsamtal	Familjeinsatser	0	10	5
Uddevalla kommun	Ja	Ja	Ja	Familjeinsatser	Stödsamtal	Stödsamtal	25	20	15
Strömstads kommun	Ja	Ja	Ja	Familjeinsatser	Familjeinsatser	Stödsamtal	10	15	5
Vänersborgs kommun	Ja	Ja	Ja	Stödgrupp	Familjeinsatser	Stödgrupp	11	12	12

1) Resultatet för 2022 gäller svar från tre av fyra stadsområden.

Kommun	Hänvisar socialtjänsten inom er kommun till någon typ av stödverksamhet för barn och unga i familjer med missbruksproblem?		Vilken typ av stödverksamhet erbjuds (i första hand) under året? <small>Kommunerna ombads här rangordna vilka stödformer som var vanligast. I tabellen anges den stödform som kom först i rangordningen.</small>				Ungefär hur många barn har deltagit under året?		
	2020	2021	2022	2020	2021	2022	2020	2021	2022
Trollhättans stad	Ja	Ja	Ja	Familjeinsatser	Stödgrupp	Stödgrupp	10	15	17
Alingsås kommun	Ej svar	Ja	Ja	Ej svar	Stödsamtal	Familjeinsatser	Ej svar	60	20
Borås stad	Nej	Ja	Ja	–	Stödsamtal	Stödgrupp	–	0	11
Ulricehamns kommun	Ja	Ej svar	Ja	Familjeinsatser	Ej svar	Familjeinsatser	10	Ej svar	9
Åmåls kommun	Ja	Ja	Ej svar	Stödsamtal	Familjeinsatser	Ej svar	5	30	Ej svar
Mariestads kommun	Ja	Ej svar	Ej svar	Familjeinsatser	Ej svar	Ej svar	–	Ej svar	Ej svar
Lidköpings kommun	Ja	Ej svar	Ja	Stödsamtal	Ej svar	Stödsamtal	8	Ej svar	8
Skara kommun	Nej	Nej	Ej svar	–	–	Ej svar	–	–	Ej svar
Skövde kommun	Ja	Ja	Ja	Stödgrupp	Stödgrupp	Stödgrupp	10	7	11
Hjo kommun	Ja	Ja	Ja	Stödsamtal	Stödsamtal	Stödsamtal	3	0	1
Tidaholms kommun	Ja	Ja	Ja	Familjeinsatser	Familjeinsatser	Stödsamtal	2	3	5
Falköpings kommun	Ja	Ej svar	Ej svar	Stödsamtal	Ej svar	Ej svar	20	Ej svar	Ej svar
Kils kommun	Ja	Ja	Ja	Stödsamtal	Stödsamtal	Familjeinsatser	5	15	15
Eda kommun	Nej	Ja	Ej svar	–	Familjeinsatser	Ej svar	–	5	Ej svar
Torsby kommun	Ja	Ja	Ja	Stödgrupp	Stödgrupp	Stödgrupp	14	6	14
Storfors kommun	Ja	Ja	Ja	Stödsamtal	Stödsamtal	Stödsamtal	6	13	10
Hammarö kommun	Ja	Ej svar	Ej svar	Familjeinsatser	Ej svar	Ej svar	10	Ej svar	Ej svar

Kommun	Hänvisar socialtjänsten inom er kommun till någon typ av stödverksamhet för barn och unga i familjer med missbruksproblem?			Vilken typ av stödverksamhet erbjuds (i första hand) under året? <small>Kommunerna ombads här rangordna vilka stödformer som var vanligast. I tabellen anges den stödform som kom först i rangordningen.</small>			Ungefär hur många barn har deltagit under året?		
	2020	2021	2022	2020	2021	2022	2020	2021	2022
Munkfors kommun	Ja	Ja	Ja	Stödsamtal	Familjeinsatser	Familjeinsatser	25	10	10
Forshaga kommun	Ja	Ej svar	Ja	Stödsamtal	Ej svar	Stödsamtal	5	Ej svar	10
Grums kommun	Ja	Ja	Ja	Familjeinsatser	Familjeinsatser	Familjeinsatser	6	10	10
Årjängs kommun	Ja	Ja	Ja	Familjeinsatser	Familjeinsatser	Stödsamtal	15	6	7
Sunne kommun	Ja	Ja	Ja	Familjeinsatser	Familjeinsatser	Familjeinsatser	6	10	20
Karlstads kommun	Ja	Ej svar	Ja	Familjeinsatser	Ej svar	Familjeinsatser	–	Ej svar	100
Kristinehamns kommun	Ja	Ej svar	Ej svar	Stödgrupp	Ej svar	Ej svar	10	Ej svar	Ej svar
Filipstads kommun	Ej svar	Ja	Ja	Ej svar	Kontaktfram./pers.	Kontaktfamilj	Ej svar	20	10
Hagfors kommun	Ja	Ja	Ja	Familjeinsatser	Familjeinsatser	Stödsamtal	10	12	10
Arvika kommun	Ja	Ja	Ja	Stödgrupp	Stödgrupp	Stödgrupp	25	31	25
Säffle kommun	Ja	Ja	Ja	Stödsamtal	Stödgrupp	Stödgrupp	7	10	15
Lekebergs kommun	Ja	Ej svar	Ej svar	–	Ej svar	Ej svar	–	Ej svar	Ej svar
Laxå kommun	Ja	Ej svar	Ja	Familjeinsatser	Ej svar	Stödsamtal	0	Ej svar	10
Hallsbergs kommun	Ja	Ja	Ja	Stödgrupp	Stödgrupp	Stödgrupp	10	10	15
Degerfors kommun	Ja	Ja	Ja	Stödsamtal	Stödgrupp	Familjeinsatser	35	1	10
Hällefors kommun	Ja	Ja	Ja	Stödsamtal	Stödsamtal	Stödsamtal	0	7	2
Ljusnarsbergs kommun	Ja	Ja	Ej svar	Stödsamtal	Familjeinsatser	Ej svar	2	5	Ej svar

ÖREBRO LÄN

Kommun	Hänvisar socialtjänsten inom er kommun till någon typ av stödverksamhet för barn och unga i familjer med missbruksproblem?		Vilken typ av stödverksamhet erbjuds (i första hand) under året? <small>Kommunerna ombads här rangordna vilka stödformer som var vanligast. I tabellen anges den stödform som kom först i rangordningen.</small>				Ungefär hur många barn har deltagit under året?		
	2020	2021	2022	2020	2021	2022	2020	2021	2022
Örebro kommun	Ja	Ja	Ja	Stödsamtal	Stödsamtal	Stödsamtal	103	93	100
Kumla kommun	Ej svar	Ja	Ej svar	Ej svar	Familjeinsatser	Ej svar	Ej svar	15	Ej svar
Askersunds kommun	Ja	Ej svar	Ja	Stödsamtal	Stödsamtal	Stödsamtal	10	Ej svar	10
Karlskoga kommun	Ja	Ja	Ja	Stödgrupp	Stödgrupp	Stödgrupp	40	20	25
Nora kommun	Ja	Ja	Ja	Familjeinsatser	Stödgrupp	Stödgrupp	2	5	5
Lindesbergs kommun	Ej svar	Ja	Ej svar	Ej svar	Familjeinsatser	Ej svar	Ej svar	20	Ej svar
Skinnskattebergs kommun	Ja	Ja	Ja	Stödgrupp	Stödsamtal	Stödgrupp	8	5	5
Surahammars kommun	Ja	Ja	Ja	Stödsamtal	Stödsamtal	Stödsamtal	2	5	10
Kungsörs kommun	Ej svar	Nej	Ja	Ej svar	-	Stödgrupp	Ej svar	-	10
Hallstahammars kommun	Ja	Ej svar	Ja	Stödsamtal	Ej svar	Familjeinsatser	7	Ej svar	20
Norbergs kommun	Ja	Ej svar	Ja	Kontaktfam./pers.	Ej svar	Stödgrupp	5	Ej svar	4
Västerås stad	Ja	Ej svar	Ja	Stödgrupp	Ej svar	Stödgrupp	250	Ej svar	150
Sala kommun	Ej svar	Ja	Ja	Ej svar	Stödsamtal	Familjeinsatser	Ej svar	10	40
Fagersta kommun	Ja	Ja	Ja	Stödgrupp	Stödgrupp	Stödgrupp	7	0	15
Köpings kommun	Ja	Ja	Ja	Familjeinsatser	Stödsamtal	Stödgrupp	20	20	0
Arboga kommun	Ja	Ja	Ja	Familjeinsatser	Stödgrupp	Familjeinsatser	18	30	10

Kommun	Hänvisar socialtjänsten inom er kommun till någon typ av stödverksamhet för barn och unga i familjer med missbruksproblemet?		Vilken typ av stödverksamhet erbjuds (i första hand) under året? <small>Kommunerna ombads här rangordna vilka stödformer som var vanligast. I tabellen anges den stödform som kom först i rangordningen.</small>				Ungefär hur många barn har deltagit under året?		
	2020	2021	2022	2020	2021	2022	2020	2021	2022
Vansbro kommun	Ja	Ja	Ja	Stödsamtal	Stödgrupp	Familjeinsatser	10	10	10
Malung-Sätters kommun	Nej	Ej svar	Ej svar	–	Ej svar	Ej svar	–	Ej svar	Ej svar
Gagnefs kommun	Ja	Ja	Ej svar	Familjeinsatser	Stödgrupp	Ej svar	10	2	Ej svar
Leksands kommun	Ja	Ja	Ja	Familjeinsatser	Familjeinsatser	Stödsamtal	15	20	10
Rättviks kommun	Ja	Ja	Ja	Familjeinsatser	Familjeinsatser	Stödgrupp	4	16	7
Orsa kommun	Ja	Ej svar	Ej svar	Stödgrupp	Ej svar	Ej svar	8	Ej svar	Ej svar
Älvdalens kommun	Ja	Ja	Ja	Familjeinsatser	Stödsamtal	Stödsamtal	10	5	5
Smedjebackens kommun	Ja	Nej	Ja	Familjeinsatser	–	Familjeinsatser	60	–	10
Mora kommun	Ja	Ja	Ej svar	Familjeinsatser	Stödsamtal	Ej svar	3	50	Ej svar
Falu kommun	Ja	Ja	Ja	Stödsamtal	Stödgrupp	Stödgrupp	14	28	19
Borlänge kommun	Ej svar	Ja	Ja	Ej svar	Stödgrupp	Stödsamtal	Ej svar	15	12
Sätters kommun	Ja	Ja	Ja	Kontaktfam./pers.	Stödsamtal	Stödsamtal	0	4	20
Hedemora kommun	Ja	Ja	Ja	Stödgrupp	Stödsamtal	Familjeinsatser	20	30	5
Avesta kommun	Ja	Ej svar	Ej svar	Stödsamtal	Ej svar	Ej svar	10	Ej svar	Ej svar
Ludvika kommun	Ja	Ja	Ej svar	Stödsamtal	Stödsamtal	Ej svar	20	15	Ej svar

Kommun	Hänvisar socialtjänsten inom er kommun till någon typ av stödverksamhet för barn och unga i familjer med missbruksproblemen?			Vilken typ av stödverksamhet erbjuds (i första hand) under året? <small>Kommunerna ombads här rangordna vilka stödformer som var vanligast. I tabellen anges den stödform som kom först i rangordningen.</small>			Ungefär hur många barn har deltagit under året?		
	2020	2021	2022	2020	2021	2022	2020	2021	2022
Ockelbo kommun	Ja	Ej svar	Ja	Stödsamtal	Ej svar	Stödsamtal	2	Ej svar	4
Hofors kommun	Ja	Ja	Ja	Stödsamtal	Stödgrupp	–	15	5	10
Ovanåkers kommun	Ja	Ja	Ja	Stödsamtal	Familjeinsatser	Familjeinsatser	8	10	20
Nordanstigs kommun	Ja	Ej svar	Ej svar	Familjeinsatser	Ej svar	Ej svar	15	Ej svar	Ej svar
Ljusdals kommun	Ja	Ej svar	Ja	Familjeinsatser	Ej svar	Stödsamtal	–	Ej svar	30
Gävle kommun	Ja	Ja	Ja	Stödgrupp	Stödgrupp	Stödgrupp	14	20	28
Sandvikens kommun	Ja	Ja	Ja	Stödgrupp	Familjeinsatser	Familjeinsatser	15	46	46
Söderhamns kommun	Ja	Ej svar	Ja	Familjeinsatser	Ej svar	Familjeinsatser	12	Ej svar	10
Bollnäs kommun	Ja	Ja	Ej svar	Stödsamtal	Stödsamtal	Ej svar	–	0	Ej svar
Hudiksvalls kommun	Ja	Ja	Ja	Familjeinsatser	Familjeinsatser	Familjeinsatser	30	6	5
Ånge kommun	Ja	Ja	Ja	Familjeinsatser	Familjeinsatser	Familjeinsatser	8	5	4
Tinnå kommun	Ja	Ja	Ej svar	Familjeinsatser	Familjeinsatser	Ej svar	25	20	Ej svar
Härnösands kommun	Ja	Ja	Ja	Stödsamtal	Stödsamtal	Stödsamtal	10	12	18
Sundsvalls kommun	Ja	Ja	Ja	Familjeinsatser	Familjeinsatser	Familjeinsatser	20	10	30
Kramfors kommun	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar
Sollefteå kommun	Ej svar	Ej svar	Ja	Ej svar	Ej svar	Stödsamtal	Ej svar	Ej svar	20
Örnsköldsviks kommun	Ja	Ja	Ja	Familjeinsatser	Stödsamtal	Familjeinsatser	15	11	15

GÄVLEBORGS LÄN

VÄSTERNORRLANDS LÄN

Kommun	Hänvisar socialtjänsten inom er kommun till någon typ av stödverksamhet för barn och unga i familjer med missbruksproblem?			Vilken typ av stödverksamhet erbjuds (i första hand) under året?			Ungefär hur många barn har deltagit under året?		
	2020	2021	2022	2020	2021	2022	2020	2021	2022
Ragunda kommun	Ej svar	Ej svar	Ja	Ej svar	Ej svar	Stödsamtal	Ej svar	Ej svar	7
Bräcke kommun	Ja	Ej svar	Ja	Stödsamtal	Stödsamtal	Stödsamtal	15	Ej svar	3
Krokoms kommun	Ja	Ja	Ja	Stödgrupp	Stödgrupp	Stödgrupp	3	6	10
Strömsunds kommun	Ja	Ja	Ja	Familjeinsatser	Stödsamtal	Familjeinsatser	17	11	20
Åre kommun	Ej svar	Ej svar	Ja	Ej svar	Ej svar	Familjeinsatser	Ej svar	Ej svar	3
Bergs kommun	Ja	Ja	Ja	Stödsamtal	Stödsamtal	Stödsamtal	20	10	20
Härjedalens kommun	Ja	Ja	Ja	Stödsamtal	Stödsamtal	Familjeinsatser	10	0	0
Östersunds kommun	Ja	Ej svar	Ej svar	Familjeinsatser	Ej svar	Ej svar	80	Ej svar	Ej svar
Nordmalings kommun	Ja	Ja	Ja	Familjeinsatser	Stödsamtal	Stödgrupp	3	4	5
Bjurholms kommun	Ej svar	Nej	Nej	Ej svar	—	—	Ej svar	—	—
Vindens kommun	Ja	Ja	Ja	Stödsamtal	Stödsamtal	Stödsamtal	5	5	5
Robertsfors kommun	Ja	Ja	Ja	—	Stödgrupp	Stödsamtal	2	2	3
Norsjö kommun	Nej	Ja	Ja	—	Kontaktfam./pers.	Stödsamtal	—	3	5
Malå kommun	Ja	Ej svar	Nej	—	Ej svar	—	—	Ej svar	—
Storumans kommun	Ja	Ja	Ja	Familjeinsatser	Familjeinsatser	Kontaktfamilj	5	5	8
Sorsele kommun	Nej	Nej	Ej svar	—	—	Ej svar	—	—	Ej svar
Dorotea kommun	Ja	Ej svar	Ja	Familjeinsatser	Ej svar	Kontaktfamilj	2	Ej svar	4
Vännäs kommun	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar

JÄMTLANDS LÄN

VÄSTERBOTTENS LÄN

Kommun	Hänvisar socialtjänsten inom er kommun till någon typ av stödverksamhet för barn och unga i familjer med missbruksproblem?			Vilken typ av stödverksamhet erbjuder (i första hand) under året?			Ungefär hur många barn har deltagit under året?		
	2020	2021	2022	2020	2021	2022	2020	2021	2022
Vilhelmina kommun	Ja	Ej svar	Ja	Stödsamtal	Ej svar	Familjeinsatser	12	Ej svar	4
Åsele kommun	Ja	Ja	Ja	Stödsamtal	Stödsamtal	Familjeinsatser	0	0	0
Umeå kommun	Ja	Ja	Ja	Familjeinsatser	Stödgrupp	Stödsamtal	6	15	50
Lycsele kommun	Ja	Ja	Ja	Stödsamtal	Stödsamtal	Stödsamtal	3	4	4
Skellefteå kommun	Ja	Ja	Ja	Stödgrupp	Stödgrupp	Stödgrupp	6	25	20
Arvidsjaurs kommun	Ja	Ej svar	Nej	Familjeinsatser	Ej svar	—	10	Ej svar	—
Arjeplogs kommun	Ja	Ej svar	Ej svar	—	Ej svar	Ej svar	0	Ej svar	Ej svar
Jokkmokks kommun	Ej svar	Nej	Nej	Ej svar	—	—	Ej svar	—	—
Övertorneå kommun	Ja	Ja	Ja	Familjeinsatser	Stödsamtal	Stödsamtal	2	5	0
Kalix kommun	Ja	Ja	Ja	Familjeinsatser	Familjeinsatser	Stödsamtal	10	10	6
Övertorneå kommun	Ja	Ej svar	Ej svar	Stödsamtal	Ej svar	Ej svar	5	Ej svar	Ej svar
Pajala kommun	Ja	Ej svar	Ja	Familjeinsatser	Ej svar	Stödsamtal	5	Ej svar	0
Gällivare kommun	Ja	Ja	Ja	Stödsamtal	Stödsamtal	Stödsamtal	—	5	2
Ålvsbyns kommun	Nej	Ja	Ja	—	Stödsamtal	Stödsamtal	—	0	—
Luleå kommun	Ej svar	Ja	Ja	Ej svar	Stödgrupp	Familjeinsatser	Ej svar	10	6
Piteå kommun	Ja	Ja	Ja	Familjeinsatser	Stödsamtal	Stödsamtal	60	22	24
Bodens kommun	Ja	Ja	Ja	Stödsamtal	Familjeinsatser	Stödsamtal	20	12	15
Haparanda stad	Ja	Nej	Ej svar	Stödsamtal	—	Ej svar	10	—	Ej svar
Kiruna kommun	Ja	Ej svar	Ja	Stödsamtal	Ej svar	Familjeinsatser	45	Ej svar	80

Litteratur

Om böckerna är slut på förlaget, kan de finnas på bibliotek, som e-bok eller ljudbok på digitala tjänster.

Fakta

Upptäckt och stöd: om barn till föräldrar med missbruksproblem

Karin Alexanderson, Elisabet Näsman, Studentlitteratur AB 2019

Familjer med missbruk – om glömda barn och glömda föräldrar

Anna-Bodil Bengtsson, Ingegerd Gavelin, Book in demand 2004

Lyssna på barnen

Barns funderingar kring vuxna och alkohol, Blå Bandet 2010

Du är en viktig vuxen i skolan / Du är en viktig vuxen i förskolan

Per Bøge & Jes Dige, svensk bearbetning Mia Berg och Monika Nyström, Randiga huset 2015

De glömda barnen

Margaret Cork, CAN 1984

Jag har fått mod att våga förändra mitt liv

Utvärdering av Ersta Vändpunktens anhörigprogram för vuxna 2014–2018, Ersta Vändpunkten 2021
Kan laddas ner på www.erstadiakoni.se/vandpunkten

Vara vettig vuxen

Elisabeth Hagborg, Sofie Ribbing, Gothia 2009

Barn i familjer med missbruksproblem

Frid A Hansen (red), Studentlitteratur 1995

Flodhästen i vardagsrummet: om medberoende och om mötet med barnet inom oss

Tommy Hellsten, Verbum 1998

Du behövs som vuxen: en inspirerande bok för dina samtal med barn och unga

Petter Iwarsson, Gothia Fortbildning AB 2016

Samtal i skolan – en möjlighet till utveckling

Petter Iwarsson, Gothia Fortbildning 2014

Barn vill berätta om vuxna vill lyssna

Children's program Sverige
Lars Lewerth, Helén Olsson 2021

Våga fråga, våga lyssna, våga agera

Madeleine Pousette, SKL Kommentus Media 2011

Barnkonventionen i praktisk tillämpning: handbok för socialtjänsten

Susann Swärd, Norstedts Juridik AB 2020

Djävulsdansen – bli fri från medberoende

Ann Söderlund, Sanna Lundell, Bladh by Bladh 2015

Djävulsdansen – studiematerialet

Bygger på tv-serien, NBV 2016.
Finns att ladda ner på www.nbv.se

Kompisboken

Ungdomens Nykterhetsförbund 2022

Vuxna barn till alkoholister

Janet G Woititz, Larson förlag 2002

När en förälder dricker för mycket

Med tillhörande studieplan.
Helena Wannberg, Junis 2020
Kan laddas ner på www.junis.se

Skönlitteratur Vuxna

När kalla nätter plågar mig med minnen av hur det var

Jessica Andersson, Lena Katarina Swanberg, Albert Bonniers förlag 2009

Svinalängorna

Susanna Alakoski, Albert Bonniers förlag 2006

Håpas du trifs bra i fängelset

Susanna Alakoski, Albert Bonniers förlag 2010

April i anhörigsverige

Susanna Alakoski, Albert Bonniers förlag 2015

Kriget är slut

Morgan Alling, Bokförlaget Forum 2010

Om någon vrålar i skogen

Malin Biller, Optimal Press 2010

Jag andas, alltså finns jag

Caroline Cederquist, Albert Bonniers förlag 2019

Vi har ju hemligheter i den här familjen

Therése Eriksson, Ponto Pocket 2011

Jag är Zlatan

Zlatan Ibrahimovic, David Lagerkrantz, Albert Bonniers förlag 2011

Bli min mamma igen

Åsa Jinder, Bonniers 1991

Jag blev frisk av kärlek

Cecilia Johansson, Vulkan förlag 2012

Bergsprängardottern som exploderade

Lo Kauppi, Norstedts 2007

Två vita dvärgar

Lo Kauppi, Leopard förlag 2021

Mig äger ingen

Åsa Linderborg, Atlas 2007

Jag äger min story

Henrietta Lysén, Visto förlag 2019

Du satt på Karlavagnen

Caroline Nylander, Forum 2013

Glöm mig

Alex Schulman, Bookmark förlag 2016

Århundradets kärlekssaga

Märta Tikkanen, Schildts & Söderströms 2015

Kärleksbarnet

Hillevi Wahl, Norstedts 2007

Hungerflickan

Hillevi Wahl, Norstedts 2010

Skönlitteratur Barn/ ungdom/unga vuxna

Jag blundar tills jag finns

Marie Björk, Idus förlag 2014

Allt mod jag har

Lisa Broberg, Olika förlag 2019

Alkohol, alkovrååå

Elisabeth Hagborg, Alfabet 1999

Gabriellas resa

Elisabeth Hagborg, Tove Hennix, Olika förlag 2009

Klara rädd för mamma med ryggsäcken

Eva Edberg, Idus förlag 2019

Vill inte gå hem

Therese Hercules, Hallgren & Björklund 2010

Ludde

Med tillhörande lärarhandledning, Junis 2019

Fredagsmys

Lina Jansson, Opal förlag 2021

Billie: Avgång 9:42 till nya livet

Sara Kadefors, Bonnier Carlsen 2016

När mamma har druckit vin lagar hon inte mat

Sara Lind, Förlagshuset Siljans Måsar KB 2015

Ariel tjugofyra/sju

Håkan Lindquist, Opal förlag 2020

Kylskåpsbolibompa: en bok om att bo i ett familjehem

Lisbeth Pipping, Vulkan 2015

Joy till världen

Viveka Sjögren, Libris förlag 2010

Imorgon är allt som vanligt

Lina Stoltz, Rabén & Sjögren 2014

Sara och den andra mamman

Olivia Trygg, Viktoria Olesen och Betty Regnström Larsson, Trygga Barnen 2011

Nollad

Malin Tyberg, Lilly förlag 2021

Liten

Stina Wirsén, Bonnier Carlsen 2015

Kungen av Upp och Nerlandet: en saga för små och stora barn om missbruk i familjen

Ulla Zetterlind, Peder Osterkamp, Ulla Zetterlind förlag 2013

Studier och rapporter

Barn som anhöriga

Rapportserie från CHES, Stockholms universitet/Karolinska Institutet i samarbete. *Finns att ladda ner hos Nationellt kompetenscentrum anhöriga, www.anhoriga.se*

Föräldrar i missbruks- och beroendevård och deras barn

Fördjupade analyser av data som samlats in av SKL, Sveriges kommuner och landsting, vid en kartläggning av föräldrar inom missbruks- och beroendevård i Sverige, CAN 2014. *Kan laddas ner på www.can.se*

Barndom och föräldraskap i missbrukets skugga

Karin Alexanderson, Elisabet Näsman, 2015. Slutrapport från Barn i missbruksmiljöer (BIM), Regionförbundet Uppsala län och Uppsala universitet. *Finns att ladda ner på www.regionupsala.se*

Stödprogram riktade till barn och/eller föräldrar när en förälder missbrukar alkohol eller andra droger – en kunskapsöversikt, Barn som anhöriga 2016:4

Ulrika Järkestig Berggren & Elizabeth Hanson, Nationellt kompetenscentrum anhöriga 2016

Alkoholen och samhället, Tema: Alkoholens skador i andra hand, Rapport 2015/2016

Rapporterna i serien Alkoholen och samhället är utgivna av IOGT-NTO och Svenska Läkaresällskapet i samarbete med Forum Ansvar. *Alla rapporter i serien finns att ladda ner på www.iogt.se*

Shit, den här människan bryr sig om mig!

Om skolans förmåga att upptäcka och ge stöd till elever som växer upp med föräldrar som har missbruksproblem, Alexanderson, Hammerin, Lind, Malmberg, Näsman & Stenhammar, Region Uppsala och Uppsala universitet 2017 *Kan laddas ner på www.soc.uu.se*

Alkoholrapporten 2017 Tema: Alkohol, föräldrar och barn

Systembolaget 2017

Våld mot barn 2022 – En nationell kartläggning

Carolina Jernebro, Åsa Landberg, Johanna Thulin, Stiftelsen Allmänna Barnhuset 2023

Var det mitt ansvar? Bris rapport 2021:2

Om hur barns vardag, relationer och hälsa påverkas när vuxna dricker för mycket, Bris 2021.

Kan laddas ner på www.bris.se

BarnSäkert – slutrapport från forskningsstudien och blickar framåt

Maria Engström & Steven Lucas, Stiftelsen Allmänna Barnhuset 2022

Fråga hur vi mår, inte hur det går

Maskrosbarn 2019. *Kan laddas ner på www.maskrosbarn.org*

Futura01

Forskningsstudie från CAN och Karolinska Institutet som följer ungdomar som är födda och uppvuxna på 2000-talet. *Följ pågående studier om bland annat barn som växer upp med missbruk på futura01.se*

Att förebygga narkotikaproblem. Tidig upptäckt – tidiga insatser

Sara Heine, Narkotikapolitiskt Center 2022

Children with problem drinking parents in Sweden: Prevalence and risk of adverse consequences in a national cohort born in 2001

Ramstedt, Raninen, Larm, Livingston, Drug and alcohol review, Vol 41, issue 3, 2022

Junis undersökningar

Studier över vilken utbildning om barn till missbrukare som ges till blivande förskollärare, lärare respektive socionomer. Zetterqvist, M., Junis/CAN, 2017–2018. *Finns att ladda ner på www.junis.se*

Kommunernas stöd till barn som växer upp i familjer med missbruk

Redovisning av Junis kommunenkät om stöd till barn som växer upp med missbruk. Även artiklar med goda exempel på verksamhet samt forskning. Årliga rapporter från 2005 och framåt. *Finns att ladda ner på www.junis.se*

Filmer

sara.nu

Om tonåriga Sara som växer upp med missbruk. Producerad i samarbete mellan Fritid Stenungsund och Nösnäsgymnasiet Stenungsunds kommun, med hjälp av Pelikanen stödcentrum för barn i Stenungsund. www.pelikanen.info

Svinalängorna

Om barns utsatthet för vuxnas missbruk. Baserad på Susanna Alakoskis bok med samma namn. Finns att köpa som dvd. *Kan även beställas för skolvisning via Svenska Filminstitutet, www.sfi.se*

Sebbe

Sebbe är 15 år och älskar sin mamma för att han inte kan annat. Finns att köpa som dvd. *Kan även beställas med filmhandledning för skolvisning via Svenska Filminstitutet, www.sfi.se*

Som en Zorro

Två bästa kompisar: den ene bor i fina huset och får allt han pekar på. Den andre bor med sin mamma, som dricker lite för mycket och har morgonrock hela dagarna. *Kan beställas med filmhandledning för skolvisning via Svenska Filminstitutet, www.sfi.se*

Hasses dagbok

Hans Henrik Olsson är åtta år och skriver dagbok. Hans föräldrar är alkoholister. Genom dagboken får vi följa Hasses tankar och funderingar under några dramatiska månader. Animerad film av Johan Hagelbäck efter Siv Widerbergs bok Hasse. Årskurs F-2. *Kan beställas med filmhandledning för skolvisning via Svenska Filminstitutet, www.sfi.se*

Mig äger ingen

En gripande men samtidigt varm och humoristisk berättelse om femåriga Lisas villkorslösa kärlek till sin alkoholiserade pappa. Fritt baserad på Åsa Linderborgs självbiografiska roman med samma namn. Finns att köpa som dvd. *Kan även beställas med filmhandledning för skolvisning via Svenska Filminstitutet, www.sfi.se*

Isblomma

Om Isa vars pappa är beroende av alkohol. Vänder sig till ungdomar i åldern 13 år och uppåt. Bona Via & duR Film 2009, www.bonavia.se

Barn och anhöriga berättar

En filmserie för och om barn som är anhöriga. En film handlar om Jack och Hannes som har en mamma som idag är nykter alkoholist. I filmen berättar familjen tillsammans hur det var då och hur de fick hjälp när det var som svårast. *Nationellt kompetenscentrum anhöriga, www.anhoriga.se*

Poddar

Medberoendepodden

www.medberoendepodden.se

En podcast om medberoende och dess olika skepnader och om vilken typ av hjälp som finns att få.

Beroendepodden

beroendepodden.se

En podd om alla sorters beroende, missbruk, medberoende, kriminalitet och psykisk ohälsa.

Fyllepodden

Musse Hassellvall och hans gäster pratar om alkohol. Bakom podden står IQ-initiativet.

Inte min Match – podcast med gäster

Intervjuer med idrottare m.fl. om hur det är att vara anhörig till någon som missbrukar, lider av psykisk ohälsa eller utför våld i hemmet.

NPC:PODD

narkotikapolitisktcenter.se/podd

Narkotikapolitiskt Center bjuder in gäster för att samtala om narkotikapolitik.

► Webben

Drugsmart, www.drugsmart.com

CAN:s sajt för information, chatt med mera. Särskild sida om missbruk i familjen med fakta, berättelser, hjälp och stöd. Kontaktuppgifter till landets stödgrupper.

Ersta Vändpunkten

www.erstavandpunkten.se

Ersta Vändpunkten vänder sig till anhöriga till missbrukare, och har stödgrupper för alla åldrar. Verksamheten finns i Stockholm, men det finns omfattande information och stödfunktioner även via nätet.

Trygga Barnen

www.tryggabarnen.com

Stiftelse med syfte att hjälpa barn, ungdomar, föräldrar och anhöriga i familjer med beroendeproblematik. Har stödgrupper, chatt med mera.

Maskrosbarn, www.maskrosbarn.org

Ideell förening som stödjer ungdomar som har föräldrar som missbrukar och/eller är psykiskt sjuka.

Kuling.nu

En mötesplats för dig med en förälder med psykisk sjukdom. Fakta, tips och forum där man kan dela erfarenheter med andra.

ACA, www.aca-sverige.org

Gemenskap för vuxna barn till alkoholister och från andra dysfunktionella familjer (Adult Children of Alcoholics).

Al-Anon familjegrupper, www.al-anon.se

Gemenskap för anhöriga och vänner till alkoholister.

Nar-Anon, www.nar-anon.se

Nar-Anons medlemmar är anhöriga och vänner som är oroliga för att någon som står dem nära använder eller har använt narkotika.

FAS-portalen, www.fasportalen.se

En omfattande kunskapsbas om FASD (fetala alkoholspektrumstörningar), men också om andra drogrelaterade foster-skador.

IOGT-NTO, www.iogt.se

Nykterhetsorganisation som erbjuder en drogfri gemenskap för vuxna. Driver kamratstödsverksamhet, kurser med mera som tar upp både beroende och medberoende.

Jag vill veta, www.jagvillveta.se

Brottsoffermyndighetens informationskoncept som vänder sig direkt till barn som offer för exempelvis våld. Består av en webbplats, spel, filmer, trycksaker på nio olika språk och barnboken Liten.

Kunskapsguiden.se

Webbplats som samlar kunskapsstödjande produkter från Socialstyrelsen, andra myndigheter och aktörer.

NBV, www.nbv.se

Nykterhetsrörelsens Bildningsverksamhet, studieförbund som bedriver studieverksamhet och kulturarrangemang kring bland annat alkohol och andra droger, medberoende och folkhälsa.

Koll på soc, www.kollpasoc.se

Sajt som vänder sig till barn och unga som vill eller behöver få koll på socialtjänsten. Drivs av Barnombudsmannen.

orosanmalan.se

En enkel hemsida för att underlätta utförandet av orosanmälningar.

Nationellt kompetenscentrum anhöriga www.anhoriga.se

En samarbetsresurs för att utveckla framtidens anhörigstöd. Barn som anhöriga är ett av Nka:s områden.

Rädda Barnen, www.raddabarnen.se

Barnrättsorganisation. Här kan man bland annat ladda ner foldern "Orolig för ett barn – vad kan jag göra?".

**Samverkan kring barn och unga
socialstyrelsen.ghost.se****[/samverkan-barn](http://samverkan-barn)**

Socialstyrelsens övergripande presentation av viktiga delar i arbetet med samverkan kring barn och unga.

Trygga Möten, www.scouterna.se

Trygga Möten är en webbkurs framtagen av Scouterna för alla som jobbar med barn och unga och som handlar om att skapa en trygg och säker verksamhet fri från övergrepp.

Ungdomsmottagningen, www.umo.se

Här finns en avdelning med temat "Att må dåligt", med artiklar inom området. Att må dåligt ibland hör till livet, men det finns hjälp och stöd att få.

Ungdomens Nykterhetsförbund**www.unf.se**

Ungdomsorganisation som jobbar för en helnykter livsstil och erbjuder nykter miljö för ungdomar. Bedriver även kunskapspridning kring att växa upp med missbruk.

Jobbigt hemma**www.junis.se/jobbigthemma**

Råd och stöd för barn, när en vuxen dricker för mycket.

Vuxna som vet**www.junis.se/vuxnasomvet**

Junis kunskapsportal om barn i missbruksmiljö. Vänder sig främst till yrkesverksamma som möter barn.

UR Play, Rättighetsbärarna**www.urplay.se**

Hur gör man för att låta ett barn komma till tals? Maria Thell, barnombud Maskrosbarn, pratar om att skapa förutsättningar för att barn ska kunna berätta.

Barnrätt på jobbet**www.urplay.se**

Hur lyssnar man på barn och gör dem delaktiga i kontakten med socialtjänsten?

Grubbel**www.bris.se/for-barn-och-unga/bris-gruppstod/stodgrupp-online**

Stödgrupp online för den som har en förälder som missbrukar eller mår psykiskt dåligt.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset**www.allmannabarnhuset.se**

Stiftelse vars syfte är att stärka barn och ungdomar i socialt utsatta situationer. Här finns bland annat publikationer om våld mot unga.

Jag ser, jagser.se

Ett samarbete mellan Blå Bandet och LP-stiftelsen för att uppmärksamma barn som växer upp i social utsatthet. "Jag ser" har även tagit fram barnböcker. Kan beställas på hemsidan.

Våga Prata, vagaprata.nu

Initiativ från Hjärnkoll, om psykisk ohälsa.

Inte min Match, inteminmatch.se

Föräldrarnas missbruk är inte barnens match. Föreläsningar i bland annat idrottsföreningar, högskolor och skolor.

Barnafrid, barnafrid.se

Nationellt kunskapscentrum med uppdrag att samla och sprida kunskap om våld och andra övergrepp mot barn.

Om oss som ger ut den här rapporten

Junis är barnens organisation. Vi är en del av IOGT-NTO-rörelsen. Junis finns i hela landet och ger möjlighet till roliga och utvecklande fritidsaktiviteter där barnen själva får vara med och bestämma. Verksamheten sker i nykter miljö med engagerade och utbildade ledare.

Junis står på barnens sida. Vi arbetar för att skapa opinion och påverka beslutsfattare – både i Sverige och internationellt – för barns rätt att växa upp i en trygg och nykter miljö. All vår verksamhet vilar på grundsatserna demokrati, solidaritet och nykterhet.

En av Junis viktigaste frågor är att vara barnens röst i alkoholdebatten. Ett led i den debatten är att årligen ge ut den här rapporten där vi undersöker vilket stöd landets kommuner erbjuder barn som växer upp i familjer med missbruk.

Mer om Junis: www.junis.se, info@junis.se, 08-672 60 70

**Bidra till Junis viktiga arbete för
att fler utsatta barn ska få stöd!**

[junis.se/stod-oss](https://www.junis.se/stod-oss)

I den här rapporten redovisar Junis vilken stödverksamhet som landets kommuner erbjuder barn som växer upp med missbruk eller beroende.

Vi ger också exempel på människor, forskning och verksamhet som gör skillnad för de här barnen.

Läs även våra tidigare skrifter från 2005–2022 där vi beskriver verkligheten för barnen och visar hur kommunerna jobbar med att ge stöd.

Rapporterna går att beställa eller ladda ner på Junis hemsida.

www.junis.se